

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
«___» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
на тему:
Оцінка інвестиційної привабливості проектів (на прикладі ТОВ
«Технаєко» м. Новоград–Волинський Житомирської обл.)
«Assessment of investment attractiveness of projects»

Виконав здобувач вищої освіти
2 курсу, групи ПТЛ-24м
ОПП «Підприємництво, торгівля та
логістика»
спеціальності 076 «Підприємництво
та торгівля»
_____ Малявка П.С.
«___» грудня 2025 р.
Керівник роботи: к.е.н, доцент
_____ Нісфоян С.С.
«___» грудня 2025 р.
Рецензент к.е.н., доцент
_____ Заярнюк О.В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалів по темі дослідження	06.09.25-15.09.25	
2	Написання вступу та розділу 1 роботи	16.09.25-10.10.25	
3	Написання розділу 2 кваліфікаційної роботи	11.10.25-06.11.25	
4	Написання розділу 3 кваліфікаційної роботи	07.11.25-30.11.25	
5	Написання висновків	01.12.25-06.12.25	
6	Оформлення списку використаних джерел	07.12.25-09.12.25	
7	Остаточне оформлення роботи та додатків	10.12.25-16.12.25	
8	Перевірка на унікальність	17.12.25-21.12.25	
9	Отримання відгуку наукового керівника та рецензії	22.12.25	
10	Підготовка до захисту	23.12.25-24.12.25	

Дата видачі завдання

« 05 » вересня 2025 р.

Керівник роботи _____ *Нісфоян С.С.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняте до виконання

« 05 » вересня 2025 р.

Здобувач _____ *Малявка П.С.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Малявка П.С. Оцінка інвестиційної привабливості проектів. Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності спеціальності 051 «Економіка». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2025. 91 с.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади сутності інвестицій, інвестиційної привабливості та оцінка ефективності інвестицій.

У другому розділі здійснено аналіз фінансового стану та інвестиційної привабливості ТОВ «Технаєко».

Третій розділ висвітлює шляхи щодо оцінки ризиків інвестиційних проектів ТОВ «Технаєко».

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, фінансова стійкість, ліквідність підприємства, ділова активність, ризики інвестиційних проектів, кредитоспроможність.

ANNOTATION

Malyavka P.S. Assessment of investment attractiveness of projects. Qualification work for the second (master's) level of higher education in the specialty 076 «Entrepreneurship and Trade». – Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2025. 91 p.

The first chapter deals with the theoretical foundations of the essence of investment, investment attractiveness, and assessment of investment efficiency.

The second chapter financial condition and investment attractiveness of LLC "Tekhnaeko".

The third chapter presents proposals for the highlights ways to assess the risks of investment projects of LLC "Tekhnaeko".

Key words: investments, investment attractiveness, financial stability, liquidity of the enterprise, business activity, risks of investment projects, creditworthiness.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. ХАРАКТЕРИСТИКА ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .	7
1.2. КЛАСИФІКАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ДЖЕРЕЛ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ.....	10
1.3. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	14
1.4. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	18
1.5. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛЬНИХ І ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	22
2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТОВ «ТЕХНАЕКО».....	30
2.1. ЗАГАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА.....	30
2.2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	33
2.3. АНАЛІЗ АКТИВІВ ТА ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «ТЕХНАЕКО».....	42
2.4. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	51
2.5. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	56
2.6. АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТОВ «ТЕХНАЕКО»	61
2.7. ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	66
3. ОЦІНКА РИЗИКОВАНOSTІ ПРОЕКТІВ, ЯКІ ІНВЕСТИУЮТЬСЯ	68
3.1. МЕТОДИКА ОЦІНКИ РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ.....	68
3.2. ОЦІНКА РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ТОВ «ТЕХНАЕКО».	74
3.3. РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ТОВ «ТЕХНАЕКО»..	77
3.4. ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ТЕХНАЕКО».....	77
ВИСНОВКИ	83
СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88

ВСТУП

Актуальність теми. За умов розвитку ринкових відносин в Україні, насамперед у кризовий період, капітальні довгострокові вкладення стають особливо важливими для підприємств. Рівень інвестиційної активності та масштаби інвестування є ключовими факторами, що визначають довгострокову ефективність функціонування фірми, динаміку її розвитку та конкурентоспроможність у сучасних ринкових умовах.

Рішення, які приймаються з приводу інвестицій, мають значення:

- для майбутнього стану фірми, яка потребує капітальних вкладень;
- для економіки країни в цілому, оскільки інвестиції у розвиток підприємства є технічною та фінансовою базою економіки країни, сприяють підвищенню ефективності виробництва, та є умовою стабільного економічного зростання. Іншими словами, інвестиційні рішення, які приймаються окремими фірмами, здатні вплинути на майбутнє економічне становище всієї нації.

На першому рівні рішення про довгострокові інвестиції найчастіше пов'язані з придбанням або модернізацією підприємства або обладнання, яке використовується в процесі виробництва.

Капітальні інвестиції безпосередньо впливають на оптимізацію витрат, розширення номенклатури товарів та підвищення їхньої якості, новизни й привабливості. Отже, майбутня конкурентоспроможність підприємства визначається та формується сьогоднішніми інвестиційними рішеннями.

Метою кваліфікаційної роботи є формування та детальне обґрунтування інвестицій підприємства для розвитку виробництва.

Дана мета обумовила необхідність постановки і вирішення наступних завдань:

- розгляд теоретичних основ формування інвестицій підприємства та їх взаємозв'язку із розвитком виробництва;
- аналітичну оцінку існуючих методичних інструментів обґрунтування реальних інвестицій.

У сучасних умовах зростає актуальність проблем ефективного інвестиційного менеджменту. Економічна теорія приділяє особливу увагу обґрунтуванню оптимальних обсягів та результативності інвестицій у стратегічному розвитку підприємств. Не випадково за останні десятиліття більшість Нобелівських премій з економіки отримали дослідження у сфері інвестиційних рішень. Це пов'язано з тим, що ефективна інвестиційна діяльність неможлива без володіння теоретичними та практичними знаннями щодо вибору напрямків інвестування, формування оптимального інвестиційного портфеля та ретельної експертизи інвестиційних проектів.

Практика господарювання українських підприємств свідчить про те, що реальний розвиток підприємства розпочинається лише тоді, коли воно вкладає кошти у розширення свого потенціалу з метою підвищення рівня своєї прибутковості завдяки теперішнім інвестиціям. Необхідність оновлення виробничого потенціалу багатьох вітчизняних підприємств вимагає зосередження уваги на розвитку інвестиційних процесів як макроекономічного рівня, так і окремих суб'єктів господарювання. Активізація інвестиційної діяльності підтверджує значущість інтенсифікації процесів відтворення.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Технаєко».

Предметом дослідження є інвестиційна діяльність ТОВ «Технаєко», зокрема у сфері реальних інвестицій як підґрунтя для удосконалення та розвитку підприємства у майбутньому.

Основними методологічними засадами роботи є такі філософські та загальнонаукові принципи як: розвиток, взаємодія, об'єктивність аналізу і синтезу, системність тощо; закони і категорії діалектики та економічної теорії.

Базовими методами дослідження є як неформалізовані (метод порівнянь, побудова аналітичних таблиць), так і формалізовані методи та

прийоми економічного діагностування: балансовий метод, метод середніх величин, методи фінансових обчислень та оцінка грошових потоків.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є як внутрішні джерела інформації: облікові – бухгалтерська звітність, статистична звітність підприємства, так і позаоблікові: програми та плани розвитку підприємства, довідники; так і зовнішні джерела: відкрита інформація з офіційних джерел, інформація державних та недержавних національних інформаційних служб.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження були апробовані на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі» (27 листопада 2025 року, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна) та опубліковані у вигляді тез на тему «Методи оцінки ймовірності банкрутства підприємства».

Структура кваліфікаційної роботи представлена трьома розділами. У першому розділі досліджується сутність інвестиційної діяльності підприємства. Другий розділ присвячений аналізу фінансового стану та інвестиційної привабливості ТОВ "Технаєко". У третьому розділі проведено оцінку ризиків інвестиційних проектів.

Робота містить 91 сторінок, 10 рисунків та 17 таблиць.

1. СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Характеристика інвестицій та інвестиційної діяльності

У сучасній складній та витонченій економічній системі прийняття обґрунтованих рішень щодо заощаджень та інвестування набуває дедалі більшого значення. Для збереження та збільшення заощаджень необхідно відмовитися від традиційних методів заощадження та перейти на засоби, властиві ринковим відносинам, які в сукупності називають інвестиціями.

В умовах планової економіки поняття «інвестиції» було відсутнє в економічній теорії та практиці. В останні роки, з еволюцією економічних систем та переходом до ринкової економіки, це поняття почало з'являтися в економічній літературі Східної Європи та країн СНД. Слово «інвестиції» походить від латинського «invest», що означає «інвестувати». У минулому більшість дослідників розуміли «інвестиції» як суму витрат, понесених у вигляді довгострокових інвестицій у різні сектори національної економіки (капітал); іншими словами, вони помилково ототожнювали інвестиції з «капітальними інвестиціями».

Тепер ми розглянемо сучасне тлумачення поняття «інвестиції». Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає інвестиції наступним чином: інвестиції означають усі види активів та прав інтелектуальної власності, інвестовані в підприємства або інші види діяльності, що приносять прибуток або соціальні вигоди.

Ці активи та права інтелектуальної власності включають: валюту, банківські депозити, акції та інші цінні папери; рухоме та нерухоме майно (будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні активи); авторські права, патенти та інші права інтелектуальної власності; формалізовані технології, процеси, бізнес-практики та інші знання, необхідні для організації конкретного виробництва, але не запатентовані («власницька технологія»).

Таким чином, загалом кажучи, інвестування стосується інвестування капіталу, спрямованого на збільшення капіталу. У цьому випадку збільшення капіталу має бути достатнім для компенсації інвесторам за відмову від споживання протягом поточного періоду, для покриття ризиків, які вони несуть, та для компенсації збитків, спричинених майбутньою інфляцією.

Інвестування є економічною категорією розширеного відтворення, важливим інструментом для структурування мікро- та макроекономіки та визначальним фактором темпів економічного зростання.

Таким чином, інвестування зводиться до «відкладання» споживання до завтра, щоб споживати більше пізніше. Інвестування розуміється як використання економічних ресурсів для збільшення капіталу компанії, тобто для розвитку або модернізації її виробничого обладнання. Це може включати придбання нової техніки, будівель, транспортних засобів та виконання будівельних робіт. Крім того, сюди слід включати витрати, пов'язані з придбанням обладнання, науковими дослідженнями та навчанням персоналу – усі ці інвестиції в «людський капітал». На сучасному етапі економічного розвитку важливість людського капіталу стає дедалі очевиднішою, оскільки він є результатом людської діяльності, яка створює засоби виробництва. Що ще важливіше, це продукт знань – основного рушійного фактора сучасного економічного розвитку – і ці знання визначають економічне становище країни в рамках світової економічної системи.

Враховуючи різні тлумачення експертів щодо економічної природи та відмінностей між поняттями «інвестиції» та «інвестиційна діяльність», коротко розглянемо їхні визначення.

Інвестиції – це сукупність економічних відносин між суб'єктами господарювання, а саме різними секторами (фінансовими та нефінансовими підприємствами, державою та домогосподарствами). Ці відносини пронизують усі етапи відтворення виробництва та відображають потік інвестиційних ресурсів протягом усього його циклу. Інвестиційна діяльність,

як сукупність цілеспрямованих дій, спрямованих на реалізацію конкретних інвестиційних проектів, є лише одним із механізмів інвестування. Здійснення інвестування та його складових механізмів забезпечує відтворення економічного потенціалу країни на новій технологічній основі.

Сукупність основних факторів, що впливають на інвестиційний процес, можна представити графічно. З огляду на інвестиції в центрі уваги, фактори впливу поділяються на дві групи. Перша група спирається на ринкові механізми для збільшення обсягу інвестицій, тоді як друга безпосередньо залежить від передбачуваних дій державних адміністративних органів. Одночасно держава також впливає на першу групу через конкуренцію, тим самим сприяючи нормалізації інвестиційного процесу.

Аналіз цієї сукупності факторів показує, що вплив держави на інвестиції виходить далеко за рамки прямого збільшення обсягу інвестицій через бюджетні асигнування, залучення іноземних інвестицій та надання різних стимулів продуктивним економічним суб'єктам. Значну роль також відіграють регуляторні заходи.

Варто зазначити, що деякі державні втручання можуть мати непрямий вплив (наприклад, шляхом «коригування» ринкового механізму та встановлення «правил гри» в ньому). Оскільки інвестиційний процес є економічним явищем, необхідно досліджувати та передбачати організацію взаємодії між інвестиційними суб'єктами, засновану на принципі партнерства. Ми переконані, що сутність інвестиційного партнерства полягає в розробці та дотриманні кожним учасником відповідних та взаємоузгоджених правил і стандартів поведінки. Впровадження цих правил і стандартів закладає основу для сприятливого інвестиційного середовища та сприяє інвестиційній діяльності. На відміну від сучасної інвестиційної практики, реалізація принципу інвестиційного партнерства вимагає координації зусиль усіх учасників, балансування інтересів кожної сторони та прагнення до консенсусу на кожному етапі інвестиційного циклу з метою оптимізації використання ресурсів.

Партнерами в інвестиційній сфері є суб'єкти таких інституційних секторів економіки: сектор не фінансових корпорацій, фінансових корпорацій загального державного управління, а також домогосподарств.

1.2. Класифікація інвестицій та джерел їх фінансування

Інвестиційна політика будь-якої виробничої фірми залежить, перш за все, від факторів, що впливають на розмір та форму її інвестицій.

Давайте розглянемо фактори, що впливають на розмір інвестицій фірми. Основними факторами є:

- співвідношення між розподілом доходів (прибутків) та споживанням і заощадженнями;
- очікувана чиста маржа прибутку. Дійсно, прибуток є основним рушієм інвестицій;
- процентна ставка на капітал. Якщо очікувана чиста маржа прибутку вища за процентну ставку, то за інших рівних умов інвестиції будуть ефективнішими; підвищення процентних ставок призводить до зменшення розміру інвестицій (як ми бачили досі), і навпаки;
- очікуваний рівень інфляції. Чим вищий рівень інфляції, тим більше знецінення майбутніх інвестиційних прибутків і, отже, тим менше стимулів для збільшення розміру інвестицій.

Інвестиції у фірми мають різні форми.

Для полегшення обліку, аналізу, планування та контролю інвестицій їх зазвичай класифікують (групують) за певними характеристиками. Класифікація форм інвестицій, представлена вище, відображає їх основні характеристики. Однак, більш детальні класифікації можуть бути встановлені на основі інвестиційної політики та конкретних цілей компанії, де це можливо. Слід зазначити, що фундаментальні характеристики різних форм (або типів) інвестицій проявляються переважно у трьох аспектах:

інвестиційні цілі; механізми участі; та режим власності на інвестовані ресурси.

Виходячи з інвестиційної мети, розрізняють фізичні інвестиції та фінансові інвестиції. Фізичні інвестиції стосуються капітальних інвестицій у різні сектори національної економіки, спрямовані на відтворення матеріальних та нематеріальних (інноваційних) активів компаній. Ці фізичні інвестиції також називаються продуктивними інвестиціями; проте на практиці їх зазвичай називають капітальними інвестиціями. Фінансові інвестиції стосуються придбання цінних паперів, випущених компаніями або урядом, використовуючи наявний капітал.

Залежно від способу участі інвестиції класифікуються як прямі та непрямі. Прямі інвестиції стосуються капітальних інвестицій, здійснених безпосередньо інвесторами (без залучення фінансових посередників) для певної мети.

Залежно від структури власності інвестиції зазвичай класифікуються на чотири типи: приватні інвестиції, державні інвестиції, іноземні інвестиції та інвестиції у спільні підприємства. Приватні інвестиції стосуються інвестицій, здійснених громадянами та недержавними підприємствами. Іноземні інвестиції охоплюють різні форми інвестування, здійснені іноземними інвесторами в Україні. Інвестиції у спільні підприємства мають форму інвестиційних сертифікатів, випущених інвестиційними фондами та компаніями, які можна продати за готівку або обміняти на сертифікати приватизованих активів.

Крім того, залежно від їхньої функції, інвестиції поділяються на загальні капітальні інвестиції та чисті капітальні інвестиції. Загальні капітальні інвестиції відповідають загальній сумі одноразових капітальних витрат, спрямованих на просте оновлення та розширення основних засобів та соціальної інфраструктури, тоді як чисті капітальні інвестиції відносяться до витрат, спрямованих виключно на розширення та оновлення.

На кожному етапі свого створення та розвитку мобілізація різних джерел фінансування та застосування перевірених методів фінансування інвестиційних проектів є важливими елементами інвестиційної політики компанії.

Усі джерела фінансування поділяються на три категорії: 1) власний капітал; 2) борг; та 3) залучений капітал.

Серед джерел фінансування компанії найважливішим, безсумнівно, є її чистий прибуток після оподаткування. Другим за важливістю джерелом є амортизація, розмір якої залежить від обсягу основних засобів, що використовуються компанією, та обраного методу амортизації (прямолінійний або девальваційний).

Інші джерела фінансування мають суттєве значення у формуванні ресурсів власного капіталу для інвестицій. Зокрема, до цих джерел належать: страхування майна відшкодування; попередні інвестиції, що підлягають сплаті в поточному році; реінвестування від продажу деяких основних засобів; та деякі невикористані оборотні активи.

Кредитні інвестиційні ресурси переважно формуються за рахунок довгострокових банківських позик, але враховуючи поточну економічну кризу, їх використання дуже обмежене.

Корпоративні облігації як джерело інвестиційних ресурсів застосовні лише до компаній з великим статутним капіталом. Згідно з українським законодавством, випуск корпоративних облігацій не може перевищувати 25% статутного капіталу. Однак, через нерозвинений фондовий ринок та невеликий статутний капітал багатьох компаній, це джерело інвестицій ще не використовується широко.

Інвестиційний лізинг є перспективним способом залучення кредитних ресурсів. Його можна розглядати як форму довгострокового кредитування, що надається в натуральній формі, а саме, довгострокову оренду різного обладнання та транспортних засобів. Інвестиційний лізинг – це відносно новий спосіб залучення інвестиційних ресурсів, що означає передачу права

користування та розпорядження майном власником лізингоодержувачу за певну плату. Таке майно може включати будівлі, споруди, сировину та матеріали, цінні папери та продукти інтелектуальної власності.

Серед джерел інвестиційного капіталу першим слід згадати випуск акцій (паїв) та інвестиційних сертифікатів, який може здійснюватися виробничими підприємствами, інвестиційними фондами або компаніями. Для підприємств інших організаційно-правових форм (крім акціонерних товариств) основним способом залучення додаткового капіталу може бути збільшення зареєстрованого капіталу шляхом внесення нових інвестицій (акцій) від вітчизняних та іноземних інвесторів.

Вітчизняний та міжнародний досвід, а також аналіз та оцінка свідчать про те, що під час формування корпоративної інвестиційної політики (стратегій) слід вибирати найбільш доступні, реалістичні та ефективні методи з різних джерел інвестиційних ресурсів.

Визначення методу фінансування інвестиційних планів та проектів допомагає розрахувати частку різних джерел у структурі інвестиційних ресурсів. Під час формування корпоративної інвестиційної політики зазвичай розглядаються п'ять основних методів фінансування інвестиційних проектів:

1. Повністю самофінансоване фінансування означає інвестування виключно за рахунок власних (внутрішніх) коштів компанії. Цей метод фінансування використовується переважно для невеликих фізичних інвестиційних проектів та фінансових інвестицій.

2. Фінансування за рахунок власного капіталу – це метод фінансування, що підходить для масштабніших фізичних (виробничих) інвестицій, і повинен враховувати диверсифіковану інвестиційну діяльність у галузях промисловості або регіонах.

3. Кредитне фінансування має економічні переваги та використовується переважно для фізичних проектів з високою прибутковістю та короткими циклами реалізації. Якщо прибутковість інвестиційного проекту перевищує

кредитну процентну ставку, цей метод також може бути використаний для фінансових інвестицій.

4. Лізинг або сублізинг переважно використовується для фізичних інвестицій, де бракує власного капіталу, а також для інвестицій у проекти з короткими циклами оновлення технологій або короткими циклами експлуатації виробничих потужностей.

5. Гібридне фінансування – це комбінація вищезазначених методів фінансування та може бути використане для всіх форм та видів інвестицій.

Розгляньте методи фінансування для вищезазначених корпоративних інвестиційних планів та проектів та визначте частку цих методів у структурі джерел інвестиційних ресурсів.

1.3. Інвестиційна привабливість підприємства

Для будь-якого інвестора, інституційного чи індивідуального, критично важливо раціонально вибрати інвестиції в межах стратифікованих економічних суб'єктів (конкретних економічних секторів та галузей), регіонів та компаній з найкращими перспективами розвитку та здатністю забезпечити оптимальну ефективність інвестицій. Цей вибір спирається на оцінку та прогнозування інвестиційної привабливості в межах різних інтегрованих та первинних економічних одиниць, які вважаються важливими структурними елементами інвестиційної політики на всіх рівнях управління.

Дослідження інвестиційної привабливості в економічних секторах включає такі кроки: Крок 1 – Визначення системи інформаційних показників для спостереження; Крок 2 – Побудова та аналіз системи показників та оцінка інвестиційної привабливості; Крок 3 – Прогнозування інвестиційної привабливості для кожного економічного сектору.

Попередній макроекономічний аналіз ефективності різних галузей повинен враховувати кілька категорій галузей, визначених сучасними

статистичними методами (наприклад, виробництво, транспорт, будівництво, сільське господарство, торгівля та громадське харчування).

Основним макроекономічним показником для оцінки ефективності промисловості може бути рентабельність використаних активів, що дозволяє ранжувати економічні сектори. Розрахунки показують, що в довгостроковій перспективі будівництво та виробництво є найпривабливішими секторами як для фізичних, так і для фінансових інвестицій.

Заключний крок аналізу ринку капіталу включає аналіз та оцінку привабливості компанії як потенційного об'єкта інвестування. Інвестори проводять ці оцінки, визначаючи доцільність капіталовкладень для технологічної модернізації, реструктуризації або розширення існуючих компаній; під час вибору відповідних об'єктів приватизації; та під час придбання акцій у конкретних компаніях.

У сучасній бізнес-практиці аналіз та оцінка привабливості компанії для інвестування зазвичай спирається на двосторонній підхід.

Перший етап включає визначення та оцінку етапу життєвого циклу компанії на момент оцінки; другий етап передбачає проведення детального аналізу її фінансової діяльності протягом відповідного періоду.

Для оцінки привабливості існуючої виробничої компанії спочатку необхідно визначити етап її життєвого циклу. Теорія ринку поділяє життєвий цикл компанії на шість етапів: 1) Запуск (максимальна тривалість: 1 рік); 2) Ранній етап (від 1 до 2 років); 3) Стадія зростання (від 3 до 5 років); 4) Ранній етап зростання (від 6 до 10 років); 5) Пізній етап зростання (від 11 до 20 років); 6) Стадія зрілості (від 2 до 5 років).

Компанії на фазі зростання, тобто ті, що знаходяться на перших чотирьох стадіях розвитку, зазвичай вважаються привабливими для інвестицій. Тому доцільно надавати пріоритет компаніям на стадії стартапу або раннього зростання. Для компаній на пізній фазі зростання інвестиції є доцільними лише тоді, коли їхня продукція має сильні ринкові перспективи, якщо інвестиції в технологічну модернізацію є відносно низькими, і якщо

витрати можуть бути швидко окуплені. Інвестиції, як правило, не рекомендуються на пізній фазі зростання, якщо виробництво не диверсифіковане. Однак диверсифіковане виробництво вимагає значно менше інвестиційних ресурсів, ніж нові проекти.

Визначення стадії життєвого циклу компанії здійснюється за допомогою динамічного аналізу. Це вимагає аналізу та оцінки динамічних показників за останні роки: виробництво, загальні активи, власний капітал та прибуток. Темпи зміни цих показників дозволяють зробити точні висновки щодо стадії життєвого циклу компанії. Стадії, що демонструють найвищі темпи зростання, - це стадії "молодості" та "ранньої зрілості"; стадія "пізньої зрілості" зазвичай має тенденцію до стабілізації; а стадія "старіння" характеризується спадом.

Окрім визначення стадії розвитку компанії, оцінка її привабливості для інвесторів передбачає детальний фінансовий аналіз її діяльності. Цей аналіз дозволяє оцінити потенційну прибутковість та термін служби інвестованого капіталу, а також виявити найбільш суттєві ризики з точки зору фінансових наслідків. При безпосередній оцінці привабливості компанії як об'єкта інвестування, лише такі показники є важливими для її стану та діяльності:

1. Оборотноість активів. Ефективність інвестицій значною мірою залежить від швидкості, з якою капітал, інвестований у виробництво, циркулює в рамках економічної діяльності компанії. Цикл оборотності активів залежить, перш за все, від ефективності внутрішніх факторів виробництва, маркетингу, виробничої та фінансової стратегії, а також тактичного управління компанією.

2. Рентабельність інвестованого капіталу. Забезпечення високої прибутковості є однією з головних цілей інвестицій. У сучасних умовах, навіть якщо компанія має високоефективну загальну операційну структуру, її показники прибутку можуть значно коливатися. Однак під час аналізу

доцільно та доречно ретельно вивчити взаємозв'язок між її потенціалом генерування прибутку та інвестованим капіталом.

3. Фінансова стабільність. Аналіз фінансової стійкості компанії дозволяє оцінити інвестиційні ризики, пов'язані зі структурою її ресурсів, та визначити придатність її поточних джерел фінансування для виробничої діяльності.

4. Ліквідність активів. Оцінка та прогнозування рівнів ліквідності дозволяє визначити (прогнозувати) здатність компанії погасити свої короткострокові борги та запобігти потенційному банкрутству через швидкий продаж певних наявних активів. Іншими словами, ліквідність активів відображає рівень короткострокового інвестиційного ризику.

Слід зазначити, що оборотність активів оцінюється за допомогою двох пар взаємозалежних показників: річного обороту та кількості днів, необхідних для повного обороту. Методи їх розрахунку є відносно простими.

Загальна оборотність (кількість оборотів) усіх використаних активів та оборотних активів (обігових коштів) отримується шляхом ділення виручки на середню вартість цих активів; тривалість повного обороту отримується шляхом ділення кількості днів у розрахунковому періоді (рік: 360; квартал: 90) на оборотність усіх активів та оборотних активів відповідно. Вагові коефіцієнти використовуються для синтезу різних показників в єдиний композитний показник для оцінки привабливості компанії для інвесторів відповідно до таких відносних значень: оборотність активів - 0,15; рентабельність інвестованого капіталу - 0,50; фінансова стійкість компанії - 0,15; ліквідність активів - 0,20. У діапазоні коливань розрахункових значень композитного індексу кожен оцінювану компанію можна класифікувати до категорії високої, середньої або низької інвестиційної привабливості.

1.4. Оцінка ефективності реальних інвестицій

Перш ніж розглядати це питання, важливо нагадати визначення термінів, які зазвичай використовуються в економіці: «ефект», «ефективність» та «фактична рентабельність інвестицій».

Ефект стосується кінцевого, очікуваного або фактичного результату інвестицій. Він може проявлятися як збільшення доходу, валового або чистого доходу (прибутку), грошового потоку (тобто чистого прибутку) та амортизації матеріальних та нематеріальних активів компанії.

Ефективність відповідає кількісному співвідношенню між показниками ефективності та витратами на їх впровадження.

Фактична рентабельність інвестицій відображає загальну прибутковість інвестицій. Для оцінки рентабельності інвестицій, згаданої вище, необхідно кілька конкретних показників, які будуть детально розглянуті пізніше.

Оцінка фактичної рентабельності інвестицій є найважливішим і найважливішим кроком у прийнятті обґрунтованих інвестиційних рішень для конкретних проектів. Темпи зростання компанії та цикл рентабельності інвестицій залежать від об'єктивності та всебічності цієї оцінки.

По-перше, слід визнати, що методи, які зараз використовуються в національній бізнес-практиці для оцінки справжньої вигоди від інвестицій (капітальних вкладень), є неточними. Два показники, що використовуються для цієї мети – коефіцієнт ефективності (співвідношення середньорічного прибутку до початкових інвестицій) та термін окупності (контрарний показник) – мають недоліки та не дозволяють об'єктивно оцінити справжню вигоду від інвестицій.

- Перший недолік полягає в тому, що жоден з цих показників не враховує фактор часу; ні прибуток, ні сума інвестицій не дисконтуються. Отже, розрахунок порівнює явно непорівнянні значення: теперішню вартість інвестицій та майбутню вартість прибутку.

- Другий недолік полягає в тому, що показник, який використовується для розрахунку терміну окупності, враховує лише прибуток. Однак на практиці інвестиційна дохідність матеріалізується у вигляді грошових потоків, включаючи чистий прибуток та амортизацію. Тому оцінка ефективності інвестицій виключно на основі прибутку суттєво спотворює результати розрахунку (штучно знижуючи коефіцієнт ефективності та завищуючи термін окупності).

- Третій недолік оцінки фактичної ефективності інвестицій полягає в тому, що вона не враховує підприємницькі ризики та інфляцію (девальвацію валюти), властиві ринковій економіці.

- Четвертий недолік розкриває важливу ситуацію: використані показники дозволяють лише частково (неповно) оцінити вигоди від інвестицій (інвестиційних проектів), оскільки всі вони базуються на однакових вихідних даних (прибуток та сума інвестицій).

Тому терміново необхідно застосувати інші методи (адаптовані до умов ринкової економіки) для оцінки доцільності виробничих інвестицій.

Практичний метод оцінки вигод від виробничих інвестицій, що застосовується до сучасного економічного контексту України, повинен базуватися на чітко визначених принципах та алгоритмах розрахунку конкретних показників.

Перший принцип полягає в оцінці норми прибутковості інвестицій з точки зору грошового потоку. У цьому випадку показники грошового потоку можна диференціювати за різними роками функціонування інвестиційного проекту або розрахувати їх середньорічне значення.

Другий принцип полягає в тому, що загальна вартість капіталу та грошових потоків повинна бути дисконтована.

На перший погляд, інвестовані кошти завжди можуть здаватися вираженими в теперішній вартості, оскільки вони, як правило, передують поверненню (поверненню), отриманому у вигляді грошового потоку. Однак у більшості випадків інвестиції здійснюються не в одній операції, а протягом

кількох років. Таким чином, за винятком першого року, всі наступні інвестовані суми повинні бути дисконтовані до їхньої поточної вартості на основі різниць, що спостерігаються кожного року інвестиційного циклу. Таким чином, всі грошові потоки повинні бути дисконтовані.

Третій принцип стосується дисконтування грошових потоків, що генеруються різними інвестиційними проектами, з використанням різних процентних ставок. Визначення дохідності (грошових потоків) інвестицій повинно враховувати такі фактори: середню реальну процентну ставку за депозитами; рівень інфляції; премію за ризик; та дефіцит ліквідності. Тому для оцінки інвестиційних проектів з різним рівнем ризику та загальною тривалістю інвестицій (ліквідність інвестицій) слід використовувати різні ставки дисконтування.

Четвертий принцип передбачає використання різних форм ставок дисконтування залежно від мети оцінюваних інвестицій. Для розрахунку показників ефективності інвестицій ставка дисконтування може мати такі форми:

- середня процентна ставка за депозитами або кредитами;
- індивідуальна інвестиційна дохідність з урахуванням рівня інфляції, ризику та рівня ліквідності інвестицій;

- замінна дохідність для інших видів інвестицій;

- норма прибутковості поточної економічної діяльності тощо.

Підсумовуючи, давайте розглянемо методи оцінки реальних вигод від інвестицій з використанням відповідних показників.

Чиста приведена вартість (NPV) загалом описує результат інвестицій, тобто абсолютну дохідність, що генерується цими інвестиціями., тобто:

$$\text{ЧПД} = \text{ГП} - \text{ІК} \quad (1.1)$$

де ГП – теперішня вартість грошового потоку;

ІК – сума інвестиційних коштів за проектом, що реалізується.

Важливо зазначити, що період розрахунку чистої приведеної вартості (NPV) відповідає всьому життєвому циклу експлуатації об'єкта після

реалізації проекту. Якщо цей життєвий цикл важко визначити, використовується п'ятирічний період. NPV можна використовувати не лише для порівняльної оцінки, але й як загальний стандарт для оцінки доцільності інвестицій.

Для розрахунку цього показника необхідно обрати відповідну ставку дисконтування, виходячи з рівня ризику та ліквідності.

Інвестиційні проекти з негативною або нульовою NPV не слід реалізовувати, оскільки вони не можуть генерувати очікувану інвесторами віддачу.

Індекс дохідності (ІД) розраховується аналогічно до коефіцієнта капіталообігу (CER), який використовувався раніше. Однак у цьому випадку віддачею є не прибуток, а грошовий потік (ТП) відносно інвестованого капіталу (ІК). Тому ІД розраховується наступним чином:

$$\text{ІД} = \text{ТП} / \text{ІК} \quad (1.2)$$

Важливо зазначити, що якщо інвестиції здійснюються протягом різних періодів, їх необхідно дисконтувати до їхньої поточної вартості.

Термін окупності (ПО). Всупереч поширеній практиці, цей показник базується не на прибутку, а на грошових потоках, і його абсолютне значення дисконтується. Його формула така:

$$\text{ПО} = \text{ІК} / \text{ТП} \quad (1.3)$$

де ТП – середньорічна величина грошового потоку за певний період.

Метод вимірювання цього періоду такий: короткострокові інвестиції вимірюються в місяцях, а довгострокові – в роках.

Внутрішня норма прибутковості (ВНП) – це відносно новий і складний показник для нас, головним чином через метод його розрахунку.

Він відображає прибутковість інвестицій, виражену у дисконтній ставці. За цією дисконтною ставкою майбутня вартість грошових потоків, що генеруються інвестицією, дисконтується до теперішньої вартості інвестованого капіталу.

ВНП також можна інтерпретувати як дисконтну ставку, за якої чиста теперішня вартість дорівнює нулю.

Показник ВНП особливо добре підходить для практичного застосування за умови, що ефективність інвестицій порівнюється та оцінюється, тобто оцінюються всі можливі варіанти інвестування та вибирається найкращий.

Усі розглянуті показники тісно пов'язані. Тому їх необхідно використовувати комплексно та одночасно при оцінці інвестицій.

1.5. Теоретичні основи формування та оцінки ефективності реальних і фінансових інвестицій підприємства

Процес прийняття інвестиційних рішень компанією складається з трьох послідовних кроків:

1. Розрахунок необхідної суми інвестицій протягом розрахункового періоду.
2. Визначення конкретних джерел фінансування.
3. Оцінка ефективності інвестицій.

Обсяг та складність розрахунку на першому кроці залежать від можливих сценаріїв, що базуються на конкретних економічних умовах ринку та компанії, таких як:

1. Враховуючи кількісні та якісні показники вже виготовленої та проданої продукції, ринковий попит повністю задовольняється, і компанії не потрібно збільшувати виробництво.
2. Попит на продукцію компанії продовжує зростати; тому виробник бажає відповідно збільшити виробництво, додавши виробничі потужності.
3. Продукція, що продається, стала неконкурентоспроможною, а ринковий попит різко впав; тому компанії необхідно або модернізувати існуючу продукцію, або терміново організувати виробництво нової, конкурентоспроможної на ринку продукції.

Перший сценарій вимагає лише простого оновлення основних засобів, при цьому витрати обмежуються амортизацією. Отже, розрахунок спрощується до визначення накопиченої амортизації, необхідної для оновлення основних засобів, та порівняння її з коштами, необхідними для заміни застарілого обладнання більш сучасним та ефективним. Розрахунок необхідних коштів (грошового потоку) базується на кількості та фактичній ціні нового обладнання. У цьому випадку необхідно враховувати вартість встановлення нового обладнання та приріст капіталу, отриманий від продажу списаних машин та інших робочих інструментів. Другий варіант вимагає масштабнішої модернізації основних засобів та інфраструктури. Метою є збільшення виробничих потужностей компанії до необхідного рівня, насамперед шляхом технологічної модернізації, реструктуризації або розширення, з використанням конкретних заходів, що реалізуються за заздалегідь визначеним планом. Такий підхід вимагає ретельно розробленого плану технологічної модернізації та реструктуризації (розширення). Перед розробкою цього плану необхідно проаналізувати та оцінити техніко-економічний та організаційний рівні виробництва за допомогою набору показників, що охоплюють такі основні категорії: виробничі технології та обладнання та їх технологічний рівень; відповідність застосування технологій сучасним вимогам; технологічний рівень та якість продукції; та рівень організації виробництва. Ці плани (або схеми) зазвичай включають такі елементи:

1. Зведення техніко-економічних показників (зростання виробничих потужностей та обсягів; удосконалення механізації (автоматизації) виробництва; підвищення продуктивності праці; економія енергії та сировини; загальний обсяг капіталовкладень);

2. Заходи щодо технологічного, процесного та організаційного розвитку (застосування передових технологій, механізація та автоматизація виробництва, модернізація існуючого обладнання, удосконалення організації

та управління виробництвом), а також визначення зростання виробничих потужностей та інших показників у кожній галузі;

3. Потреби в обладнанні (вітчизняне обладнання, включаючи імпортне; стандартні деталі для модернізації існуючого обладнання).

Відповідно до цієї основи та залежно від фази планування, для визначення обсягу необхідних капіталовкладень можна використовувати два методи:

1. Метод попередньої оцінки: приблизний розрахунок на основі показників необхідних капіталовкладень на одиницю зростання потужностей;

2. Метод прямої оцінки: на основі оцінки трансформації, реструктуризації або технологічного розширення підприємства.

Згідно з першим методом, кроки розрахунку такі:

1. Розрахувати середньорічне значення необхідної підприємству потужності на основі прогнозованого коефіцієнта використання потужностей та ринкового попиту на продукцію, визначеного на розрахунковий рік [18, стор. 162].

$$N_{cp} = D / k_{o.v.}, \quad (1.4)$$

де N_{cp} – необхідна середньорічна величина виробничої потужності;

D – виявлений попит ринку на продукцію;

$k_{o.v.}$ – очікуваний коефіцієнт використання виробничої потужності в розрахунковому році.

2. Визначаємо середньорічну виробничу потужність, якої недостатньо для задоволення ринкового попиту:

$$\Delta N_{cp} = N_{cp} - N_n \quad (1.5)$$

де ΔN_{cp} – величина середньорічної виробничої потужності, якої не вистачає для задоволення ринкового попиту;

N_{cp} – необхідна середньорічна величина виробничої потужності;

N_n – величина реальної потужності підприємства.

3. Розраховуємо абсолютне значення додаткової виробничої потужності, необхідної компанії, використовуючи наступну формулу:

$$\Delta N_{\text{абс}} = \Delta N_{\text{ср}} / k_{\text{п}} \quad (1.6)$$

де $\Delta N_{\text{абс}}$ – абсолютна величина необхідної додаткової виробничої потужності;

$\Delta N_{\text{ср}}$ – величина середньорічної виробничої потужності, якої не вистачає для задоволення ринкового попиту;

$k_{\text{п}}$ – коефіцієнт перерахунку середньорічного приросту виробничої потужності в абсолютний.

4. Визначаємо загальний обсяг інвестицій, необхідних протягом розрахункового періоду:

$$\sum K_{\text{в}} = K_{\text{о.п.}} \times \Delta N_{\text{абс}}, \quad (1.7)$$

де $\sum K_{\text{в}}$ – загальна сума необхідних капітальних вкладень;

$K_{\text{о.п.}}$ – питомі капітальні витрати на одиницю приросту виробничої потужності;

$\Delta N_{\text{абс}}$ – абсолютна величина необхідної додаткової виробничої потужності.

Розрахований за допомогою цього розширеного (приблизного) методу обсяг капітальних інвестицій має бути переглянутий після отримання необхідної інформації за допомогою методу прямого розрахунку на основі розрахункових витрат на всі заходи, заплановані в планах технологічної модернізації, реструктуризації або розширення компанії.

Третій можливий економічний сценарій вимагає не лише розширення модернізації основних засобів, але й повної реструктуризації технологічної виробничої бази. У цьому випадку метод розрахунку необхідних капітальних інвестицій по суті такий самий, як і в другому сценарії. Однак компанія також повинна враховувати значні витрати, пов'язані з дослідженням ринку та розробкою нових продуктів. Водночас вона повинна готуватися до диверсифікації виробництва, що може вимагати мобілізації значних інвестиційних ресурсів.

Крім економічної ситуації на ринку, обсяг інвестицій залежить від окремих макроекономічних процесів та умов. Він знаходиться в прямій залежності від прибутку підприємства та доходу населення, і в зворотньо–пропорційній залежності від індексу інфляції, ставки податків, ставки кредитних позик та інших факторів.

Для забезпечення безперебійної роботи компанії, окрім точного визначення обсягу інвестицій, необхідних на певний період, вкрай важливо раціонально визначити джерела цих інвестицій. Ці джерела можна класифікувати на три категорії: власний капітал, залучений капітал та змішаний капітал (власний капітал та інший власний капітал) (рисунки 1.1).

Серед власних джерел формування інвестицій фірми головну роль, безумовно, відіграють прибуток, а зокрема його частка спрямована на розвиток та амортизаційні відрахування.

Визначальним джерелом формування інвестиційних ресурсів є звичайно довгострокові кредити банків, але за умови кризового спаду економіки їх можна використовувати лише в дуже обмежених масштабах.

Із залучених джерел фінансування інвестицій, що входять до складу власного капіталу основними є емісія акцій та внески інвесторів до статутного фонду.

В акціонерних товариствах (наразі найпоширеніша форма організації бізнесу) визначення джерел фінансування спрощується, коли попит на продукцію компанії повністю задовольняється. Якщо з тієї чи іншої причини (наприклад, помилка організаційного циклу або раптове та значне зростання ціни на нове обладнання) накопиченої амортизації недостатньо для покриття витрат на заміну старого обладнання, для подолання розриву необхідно мобілізувати інші внутрішні джерела фінансування, такі як випуск нових акцій або використання частини нерозподіленого прибутку.

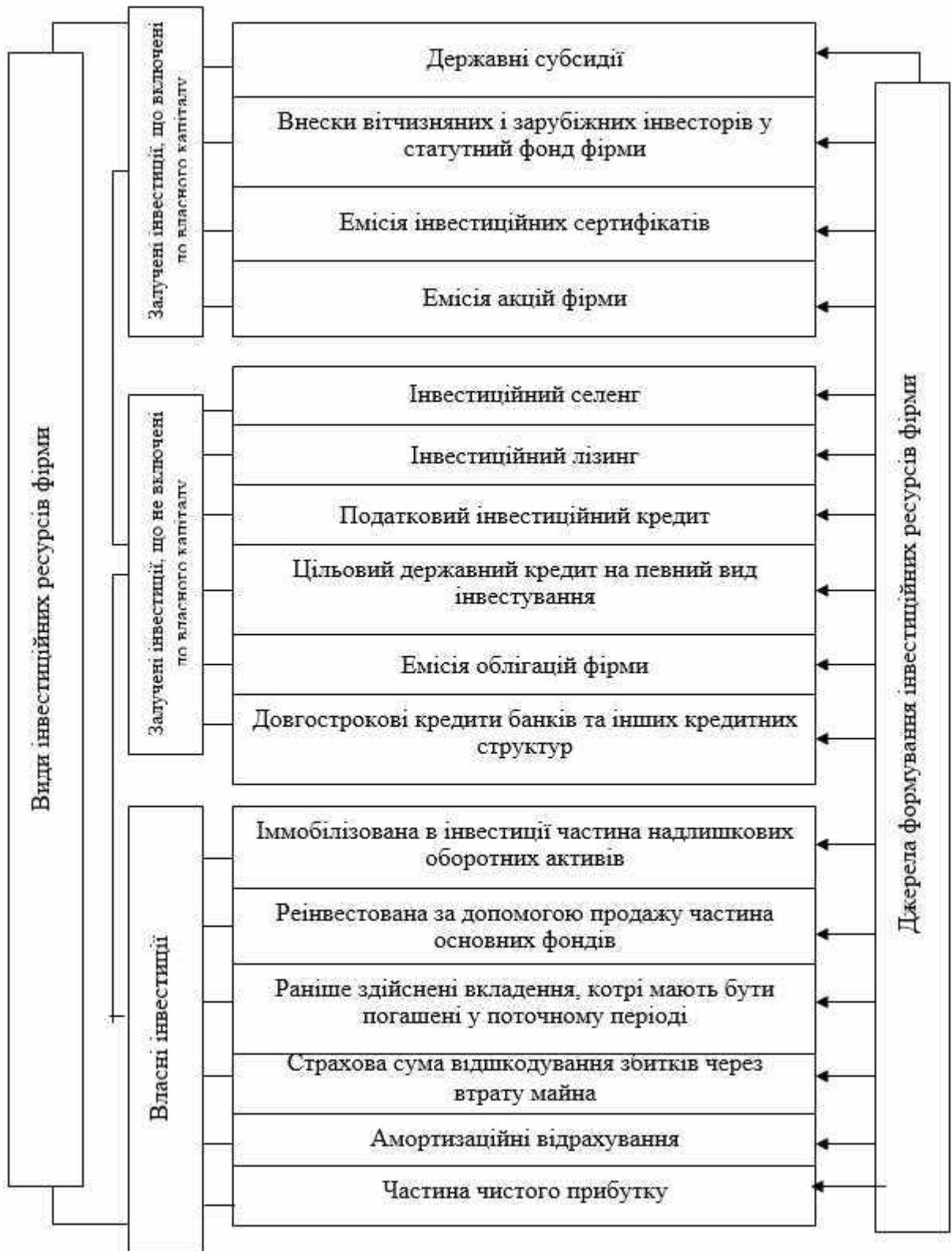

Рисунок 1.1 – Джерела формування інвестицій підприємства

У другому та третьому економічних сценаріях фінансування розширення основних засобів є складним економічним завданням. Для ефективного вирішення цієї проблеми необхідний ретельний економічний аналіз вибору джерел фінансування. Зокрема, рішення щодо випуску та продажу цінних паперів або використання довгострокових позик повинні бути ретельно продумані, оскільки вони вимагають значного капіталу. Залучення іноземних інвесторів також вимагає ретельного обґрунтування, оскільки іноді може створити сильну залежність для компанії.

Створення фінансових інвестицій тісно пов'язане з первинним ринком цінних паперів, тобто ринком первинних публічних пропозицій (ІРО) та випуску цінних паперів, а також ринком, де цінні папери спочатку розподіляються між інвесторами. Іншими словами, первинний ринок обмежується першими операціями з купівлі-продажу конкретних цінних паперів. На цьому етапі емітент передає права на свій актив (або його частину) третім особам в обмін на інвестиційні кошти.

Коли створюється корпорація, її статутний капітал поділяється на рівну кількість акцій. Під час реєстрації компанії її засновники повинні вказати кількість та тип акцій, які вони мають намір випустити. Законодавство України регулює формування та випуск акцій та інших ЦП, зокрема згідно з ним сума випуску привілейованих акцій обмежена 10 % статутного фонду АТ, а випуск облігацій повинен не перевищувати 25 % цього фонду.

Розмір джерел фінансування інвестиційних програм знаходиться в прямій залежності від чинників, які визначають спільну ефективність підприємницької діяльності: оподаткування, амортизаційної політики, розвиненості фондового ринку і ринку позичкових капіталів.

Питання, які саме ЦП випускати, використовуючи ті чи інші джерела фінансування, вирішується з врахуванням конкретних умов функціонування підприємства, а також ситуації на ринку ЦП.

2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТОВ «ТЕХНАЕКО»

2.1 Загальна організаційно–економічна характеристика підприємства

Закрите акціонерне товариство ТОВ «Технаеко» засноване на підставі рішення Установчих зборів, протокол № 1 від 26 квітня 2007 р.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Технаеко» створене на підставі рішення засновників про заснування товариства, шляхом об'єднання майна та участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку, а також створене на підставі Законів України «Про господарські товариства», «Про режим іноземного інвестування», здійснює свою діяльність згідно з чинним законодавством України та Статутом.

Розташування Товариства – місто Новоград–Волинський, вулиця Пушкіна, 48.

Ця компанія є юридичною особою згідно із законодавством України, має круглу печатку, офіційну печатку та бланки зі своїм фірмовим найменуванням, торговими марками та іншою детальною інформацією. Вона також веде самостійний баланс, валюту розрахунків та рахунки в банківських установах.

Держава та її органи не несуть відповідальності за борги акціонерів компанії. Відповідальність кожного акціонера обмежується сумою його внеску до статутного фонду компанії. Акціонери, які не сплатили свої внески повністю, також несуть відповідальність за борги компанії в межах суми своїх непогашених внесків. Відповідальність компанії поширюється на всі її активи.

Метою компанії є задоволення потреб національної економіки у сферах програмного забезпечення та технологій, сировини, обладнання, споживчих товарів, науки і техніки, соціально-побутових послуг, культурних послуг та інших послуг, а також використання прибутку для сприяння соціально-економічним інтересам своїх акціонерів та працівників.

Основні напрямки діяльності компанії:

- будівництво об'єктів промислово–виробничого та соціально культурного призначення;
- будівництво, ремонт та експлуатація бізнес–центрів, торговельних комплексів, офісних споруд та житлових будинків;
- виконання будівельних, ремонтних, проектних, монтажних, оздоблювальних та сантехнічних проектів;
- виробництво продукції та послуг, пов'язаних з діяльністю компанії, з використанням сучасних технологій;
- організація та участь у економічних, наукових, оздоровчих та соціальних програмах;
- виробництво, переробка та реалізація матеріалів та сировини, включаючи будівельні матеріали;
- виконання будівельних, ремонтних, монтажних, дослідницьких та проектних проектів;
- розробка, виробництво та впровадження нових наукових та інженерних технологій; виготовлення продукції; надання науково-технологічних послуг, включаючи транспортування, дослідження, проектування, оцінку, науково-технологічні роботи, пусконаладжувальні роботи та впровадження;
- розробка, виробництво та реалізація товарів народного споживання;
- розробка, виробництво та реалізація промислового, сільськогосподарського та медичного обладнання, технологій та приладів, а також їх оренда;
- купівля, оптовий та роздрібний продаж металів та сировини, необхідної для їх виробництва;
- купівля, оптовий та роздрібний продаж нафтопродуктів, палива та мастильних матеріалів;
- рекламно –посередницькі та торгово – посередницькі послуги;
- посередницька діяльність, зокрема в імпорті/експорті з вітчизняними та іноземними партнерами;

- валютні та лізингові операції;
- організація та здійснення міжнародної економічної діяльності та імпортно-експортних операцій відповідно до чинного законодавства;
- створення спільних підприємств.

Вищим органом управління підприємством виступають загальні збори акціонерів. До їх виняткової компетенції належить:

1. Визначення основних напрямків діяльності, затвердження планів та звітів про їх виконання.
2. Призначення і зняття посадових осіб підприємства.
3. Вибори і відкликання членів ревізійної комісії.
4. Затвердження річних результатів діяльності товариства, затвердження звітів та висновків аудиторського комітету, порядку розподілу прибутку та визначення порядку відшкодування збитків.
5. Визначення організаційної структури підприємства.
6. Визначення умов оплати праці посадових осіб.
7. Вирішення питань про виключення засновника із підприємства, про придбання частки засновника.
8. Рада директорів, серед іншого, приймає рішення про припинення діяльності компанії, призначає ліквідаційну комісію та затверджує ліквідаційну заяву.

Виконавчим органом компанії є рада директорів, яка відповідає за поточне управління. Її члени обираються загальними зборами акціонерів на п'ятирічний термін.

За винятком питань, що належать до компетенції загальних зборів акціонерів, рада директорів відповідає за всі питання, що стосуються діяльності компанії. Правління очолює Директор Товариства.

Контроль за діяльністю Правління здійснює наглядова рада, яка створюється із числа акціонерів у кількості 5 чоловік. Наглядова рада не має права втручатися в оперативну діяльність Товариства.

Контроль за фінансово–господарською діяльністю Товариства здійснює Ревізійна комісія, термін дії і склад якої визначається Зборами з числа учасників Товариства у складі не менше 3 осіб.

Товариство самостійно здійснює свою господарську діяльність, застосовує принципи економічного обліку та несе відповідальність за результати своєї діяльності, а також за виконання своїх зобов'язань перед профспілками та партнерами, Казначейством та банками.

Основним складовим показником фінансової діяльності компанії є прибуток. Чистий прибуток, тобто прибуток, що залишається після вирахування податків та інших державних зборів, повністю знаходиться у розпорядженні компанії. Рішення про його використання приймають збори засновників.

Компанія самостійно планує свою виробничу, інженерну та сервісну діяльність. Це планування базується на угодах та контрактах, укладених із замовниками (покупцями) інженерної продукції та послуг, а також з постачальниками сировини та технічних ресурсів.

Підприємство реалізує свою продукцію, роботи, послуги по цінам та тарифам самостійно встановленим або на договірній підставі, при згоді сторін.

Розрахунки за зобов'язаннями з підприємствами, організаціями, установами здійснюються у безготівковому порядку через установу банку, а з громадянами – у безготівковому порядку та готівкою.

Фінансові ресурси компанії надходять з доходів, отриманих від продажу продукції, доходів від інженерії та обслуговування, позик та інших фінансових інструментів.

Компанії використовують доходи від продажу продукції та інші доходи для покриття витрат на сировину та еквівалентні витрати, витрат на оплату праці, податків, страхових внесків, витрат на природні ресурси та оплату праці, а також відсотків за позиками.

Чистий прибуток, що залишається, поступає у повне розпорядження підприємства. Воно самостійно визначає напрямок використання цього прибутку, у тому числі і на реінвестування підприємства.

Динаміка основних показників діяльності ТОВ «Технаеко» за період 2023–2024рр. наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка основних показників діяльності ТОВ «Технаеко»

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення за період	
			+,-	%
Загальна сума доходу підприємства, грн.	5534092	6543372	+1009280	+18,24
Загальна сума витрат,грн.	5218901	6348147	+1129246	+21,64
Сума витрати на 1 грн. доходу, грн..	0,94	0,97	+0,3	+3,19
Фінансові результати діяльності, грн..	381988	344820	-37168	-9,73
Чистий прибуток, тис.грн.	373886	270654	-108332	-28,58

Як показано в таблиці 2.1, компанія отримала прибуток протягом 2023-2024 фінансового року. Однак, незважаючи на тенденцію до зростання показників доходів та прибутку, варто зазначити, що темпи зростання витрат перевищили темпи зростання доходів. Це не є позитивним знаком.

2.2. Аналіз ефективності діяльності підприємства

У ринковій економіці фінансові ресурси (капітал) інвестуються в усі види діяльності з єдиною метою максимізації прибутку. Рентабельність, або ефективність використання капіталу, називається прибутком. Власники капіталу та керівники підприємств (наприклад, державних підприємств) повинні оцінювати всі рішення, пов'язані з управлінням наявними коштами, порівнюючи витрати та вигоди, особливо враховуючи, що фінансові ресурси завжди обмежені, а прибуток використовується для здійснення нових інвестицій та отримання подальших прибутків. У сучасній аналітичній практиці, як національній, так і міжнародній, для характеристики прибутковості компанії з різних точок зору використовуються різні показники прибутковості. Основний аналітичний інтерес полягає в класифікації показників прибутковості за двома точками зору: вимірювання

прибутковості інвестованих ресурсів (зокрема, основного капіталу, оборотного капіталу та інших активів) у створення потенціалу компанії та вимірювання прибутковості її поточних витрат.

Основним показником рентабельності капіталу компанії є відношення чистого прибутку до загального інвестованого капіталу, тобто прибутковість її операційної діяльності:

$$R\partial = \frac{\Pi}{K} 100, \quad (2.1)$$

де R – рентабельність діяльності підприємства;

Π – балансовий прибуток;

K – середній за аналізований період залишок власного і позикового капіталу підприємства (або суми всіх активів).

Цей показник визначає прибуток, який компанія отримує на кожен одиницю інвестованого капіталу (наприклад, коефіцієнт рентабельності інвестицій), таким чином відображаючи ефективність використання нею наявних ресурсів. Залежно від аналітичних цілей, також можуть використовуватися такі показники рентабельності, пов'язані з ресурсами (з аналогічною логікою побудови):

$$R\partial' = \frac{\text{ЧП}}{K} 100, \quad (2.2)$$

$$R\epsilon = \frac{\Pi}{BK} 100, \quad (2.3)$$

$$R\epsilon' = \frac{\text{ЧП}}{BK} 100, \quad (2.4)$$

де $R\partial'$ – рентабельність діяльності, яка враховує лише «чистий» прибуток;

ЧП – «чистий» прибуток (що залишається після сплати податків і обов'язкових платежів);

$R\epsilon$ – рентабельність власного капіталу;

BK – середній за аналізований період залишок власного капіталу;

$R\epsilon'$ – рентабельність власного капіталу, яка враховує лише «чистий» прибуток.

Коефіцієнти виражаються у відсотках:

$R\partial'$ – скільки «чистого» прибутку приносить кожна гривня капіталу, вкладеного у підприємство;

$R\epsilon$, $R\epsilon'$ – скільки прибутку (відповідно «чистого» прибутку) приносить кожна гривня власного авансованого капіталу.

Показники рентабельності продукції мають інше економічне значення, яке визначається наступним чином:

$$Rn = \frac{Pr}{C} \quad (2.5)$$

де Rn – рентабельність продукції;

Pr – прибуток від реалізації продукції;

C – поточні витрати на виробництво (собівартість) реалізованої продукції.

На відміну від показників рентабельності ресурсів, рентабельність продукції відображає рентабельність поточних витрат, тобто рентабельність компанії, яка виробляє певний вид продукції (тому її називають показником рентабельності витрат). Ресурси, що знаходяться у власності компанії, мають обмежений вплив на рівень цього показника: вони відображаються лише у вартості амортизації матеріальних основних засобів, амортизації нематеріальних основних засобів, а також у поточних, середніх та витратах на технічне обслуговування, до ліміту 5% від річної балансової вартості основних засобів. (Витрати, пов'язані з цими цілями, а також інші покращення основних засобів, що перевищують встановлені законодавством ліміти, не включаються до валових витрат та собівартості виробництва, а фінансуються з інших джерел.) Основними факторами, що покращують рентабельність продукції, є зниження собівартості виробництва та підвищення оптових або інших цін продажу.

У фінансово-економічному аналізі широко використовуються показники рентабельності продажів, які визначаються наступним чином:

$$Rnn = \frac{Pr}{P} 100 \quad (2.6)$$

де $R_{пп}$ – рентабельність продажів;

P – виручка від реалізації продукції (без ПДВ, акцизного збору);

Π – прибуток від реалізації.

Вони відображають прибуток, отриманий на кожну гривню проданої продукції.

Розрахунки показників рентабельності ТОВ «Технаєко» за 2023–2024 рік приведені у таблиці 2.2, рис. 2.1.

Таблиця 2.2 – Показники рентабельності ТОВ «Технаєко»

Показник	2023 рік	2024 рік	Темп росту, %
Звітні показники			
Середньорічний залишок капіталу, грн.	8452682	10283408	121,6
Власний капітал, грн.	7413363	9059333	122,2
Чистий прибуток, грн.	378986	270654	71,4
Прибуток від реалізації продукції, грн.	381988	344820	90,3
Собівартість реалізованої продукції, грн.	4227910	5322717	125,9
Виручка від реалізації (без ПДВ), грн.	4609898	5667537	122,9
Розрахункові показники, %			
Рентабельність діяльності	4,5	2,6	57,8
Рентабельність власного капіталу	5,1	3,0	58,8
Рентабельність продукції	9,0	6,5	72,2
Рентабельність продажів	8,3	6,1	73,5

Показники, розраховані в таблиці, показують, що прибутковість компанії знизилася за всіма параметрами у 2024 році порівняно з 2023 роком. Загальна прибутковість компанії становила 3,0%, що на 2,1% менше, ніж у попередньому році. Це зниження пояснюється збільшенням інвестованого капіталу на 21,6% у 2024 році, тоді як прибуток зменшився на 28,6%, знизилась також рентабельність продукції на 27,8%, а рентабельність продажів – на 26,5%.

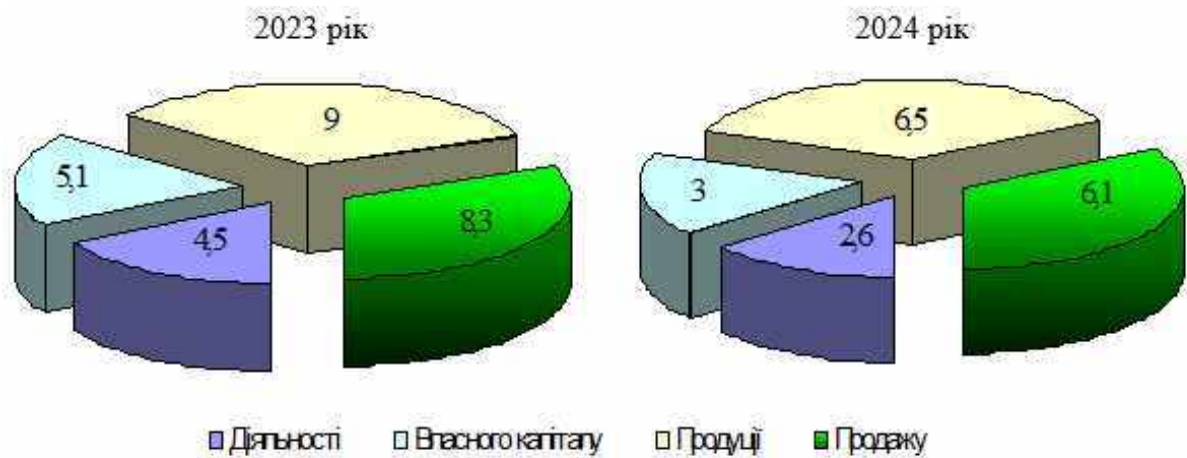

Рисунок 2.1 – Розрахункові показники рентабельності ТОВ «Технаєко»

Для аналізу операційної ефективності компанії ми провели факторний аналіз результатів балансу.

Аналіз результатів балансу компанії базується на результатах балансу за базовий рік (2023). Спочатку, використовуючи дані зі «Звіту про фінансові результати», ми провели загальну оцінку рівня результатів балансу за 2024 рік. Для цього побудуємо аналітичну таблицю 2.3, рис. 2.2.

Таблиця 2.3 – Показники діяльності ТОВ «Технаєко» (грн.)

Показник	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення
1. Виручка від реалізації продукції	5534090	6543372	+1009280
2. Утому числі ПДВ	924194	875835	-48359
3. Виручка від реалізації продукції без ПДВ	4609898	5667537	+1057639
4. Витрати на виробництво та реалізацію продукції	4227910	5322717	+1094807
5. Прибуток від реалізації товарної продукції	381988	344820	-37168
6. Балансовий прибуток	378986	270654	-108332

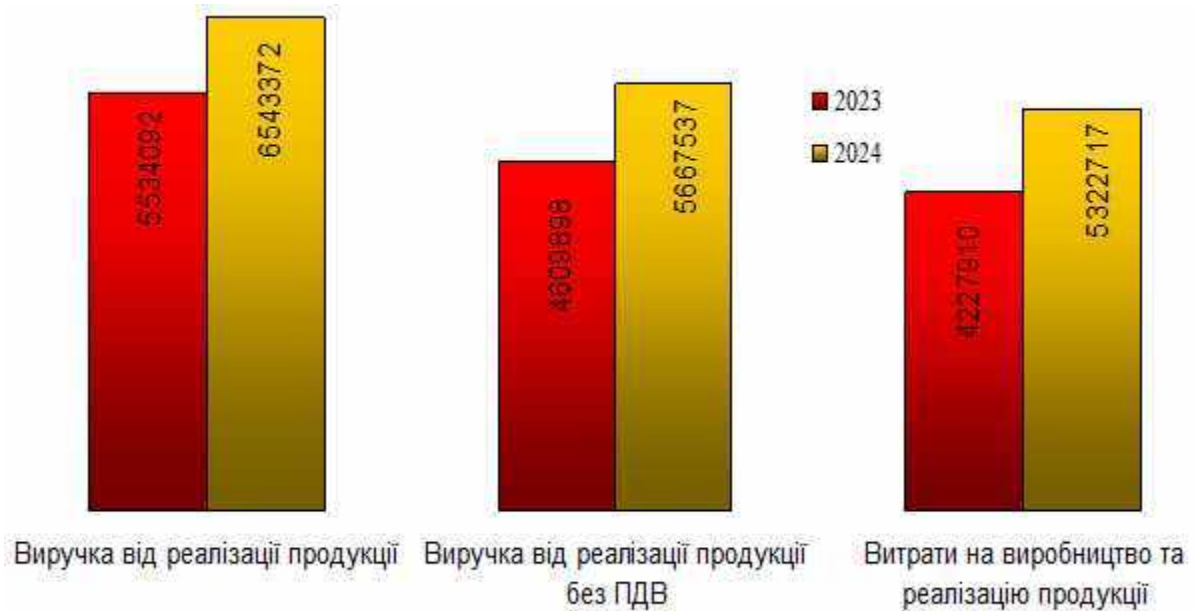

Рисунок 2.2 – Показники діяльності ТОВ «Технаєко»

За 2024 рік підприємство отримало прибуток від реалізації у розмірі 344820 грн., що на 37168 грн. менше ніж у 2023 році.

На прибуток від реалізації продукції безпосередньо впливають такі фактори:

- а) обсяг реалізації товарної продукції;
- б) собівартість реалізованої продукції;
- в) структура реалізованих товарів;
- г) ціна реалізації.

Виявимо вплив цих факторів за допомогою наступних факторних моделей:

1. Зміна суми прибутку за рахунок зміни обсягу реалізованої продукції

$$ДП_P^T = Пбаз \left(\frac{Pфб}{Pб} - 1 \right) \quad (2.7)$$

де: $Пбаз$ – сума прибутку від реалізації у базовому році;

$Pфб$ – фактична виручка від реалізації за цінами базового року;

$Pб$ – сума виручки від реалізації у базовому році.

2. Зміна прибутку внаслідок економії витрат

$$ДП_P^C = Cфб - Cф, \quad (2.8)$$

де $Cфб$ – собівартість фактично реалізованої продукції за витратами базового року

$Cф$ – фактична собівартість реалізованої продукції в звітному році.

3. Зміна прибутку внаслідок коригування структури виробництва та продажів

$$ДП_P^A = (Cб - Cфб) - (Pб - Pфб)(1 - Rб) \quad (2.9)$$

де $Rб$ – рентабельність продажів у базовому році.

4. Зміна прибутку внаслідок зміни середньозваженої ціни товарів

$$ДП_P^U = Pф - Pфб, \quad (2.10)$$

Для розрахунку впливу кожного фактора до опублікованих даних компанії необхідно додати такі розрахункові показники:

$Pфб = 4609898$ грн; $Cфб = 4227910$ грн.

Звідси фактори, які вплинули на формування прибутку від реалізації у ТОВ «Технаєко» у 2024 році становлять:

$$1) ДП_P^T = 381988 \times \left(\frac{5667537}{4609898} - 1 \right) = 87638,7 \text{ грн.}$$

$$2) ДП_P^C = 4227910 - 5322717 = - 1094807 \text{ грн.}$$

$$3) ДП_P^A = (5322717 - 4227910) - (5667537 - 4609898) \times 0,91 = - 132356 \text{ грн.}$$

$$ДП_P^U = 5667537 - 4609898 = 1057639 \text{ грн.}$$

Баланс факторів: $87638,7 - 1094804 - 132356 + 1057639 = -81882,3$ грн.

Відносно розрахунків, збільшилась величина прибутку від реалізації головним чином за рахунок зміни структурних зрушень у випуску і реалізації продукції та зміни цін на реалізовану продукцію. Негативним слід вважати зменшення суми прибутку за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції.

Оскільки збільшення витрат на виробництво призвело до зниження рівня ефективності виробництва, проведемо аналіз витрат підприємства.

Розглянемо динаміку витрат підприємства на виробництво продукції та здійснення господарської діяльності за період 2023–2024 років, табл. 2.4, рис. 2.3.

Таблиця 2.4 – Склад та структура витрат підприємства

Елементи витрат	2023 рік		2024 рік		Відхилення	
	Сума, грн.	%	Сума, грн.	%	+,- грн.	%
Матеріальні витрати	1086097	27,7	2150800	40,4	+1064703	98,0
Витрати на оплату праці	1003827	23,7	1126685	21,2	+122858	12,2
Відрахування на соціальні заходи	376439	8,9	422507	7,9	+46068	12,2
Амортизація	369303	8,8	521018	9,8	+151715	41,1
Інші витрати	1392244	32,9	1101707	20,7	-290537	-20,9
Разом	4227910	100	5322717	100	1094807	25,9

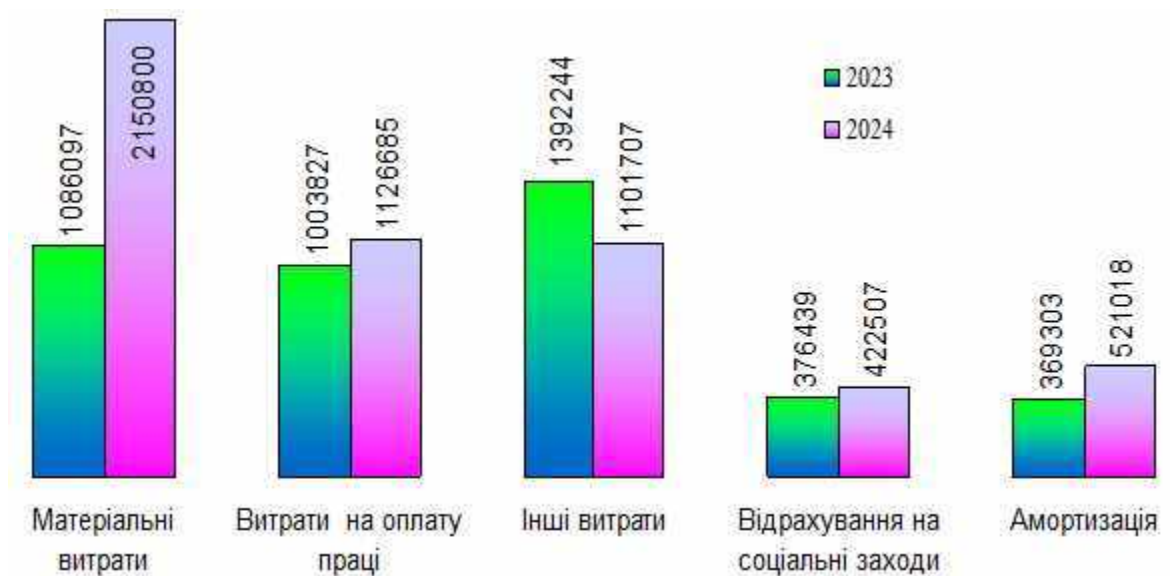

Рисунок 2.3 – Склад та структура витрат підприємства

За даними таблиці 2.4 можна зробити висновок, у 2024 році витрати на виробництво збільшилися на 1094807грн. або на 25,9%. Найбільша зміна відбулася по матеріальних витратах, величина яких збільшилася у 2024 році у порівнянні з 2023 роком на 1064703грн. або на 98,0%. Таке збільшення

викликане підвищенням цін на матеріальні ресурси. Крім того, темпи збільшення обсягу реалізації продукції є меншими за темпи підвищення матеріальних витрат (відповідно на 22,9% та 98,0%). Збільшилися також витрати на заробітну плату (122858 грн. або 12,2%) та відрахування на соціальні заходи на 46068грн. або на 12,2%. У 2024 році відбулося зменшення інших витрат на 290537грн. або на 20,9%.

Відбулися також зміни у структурі витрат: збільшилася питома вага матеріальних витрат на 14,7 пунктів (тобто майже у 2 рази) та зменшилася питома вага інших витрат 12,2 пункти. За іншими елементами витрат помітних змін не відбулося.

Отже, можна зробити висновок, що зростання собівартості продукції зумовлене, головним чином, зростанням вартості сировини. Крім того, темпи зростання собівартості продукції вищі, ніж темпи зростання виручки (25,9% проти 22,9% відповідно). Це викликає занепокоєння, оскільки зниження виручки пов'язане зі зростанням цін на сировину, а не зі зростанням цін на готову продукцію.

Собівартість товарної продукції на гривню відображає зусилля підприємства щодо зниження виробничих витрат та оптимізації структури виробництва та збуту, враховуючи при цьому оптові ринкові ціни. Підприємства повинні оперативно враховувати ці оптові ціни під час розробки своїх виробничих планів та досягнення виробничих цілей.

Формула для розрахунку цього показника така:

$$B_2 = \frac{C}{T}, \quad (2.11)$$

де C – повна собівартість виробленої товарної продукції;

T – вартість виробленої товарної продукції в оптових цінах.

У таблиці 2.5 та на рисунку 2.4 наведено результати розрахунку індексу собівартості на гривню базової продукції в базовому році, референтному році та встановленому бізнес-плані.

Таблиця 2.5 – Витрати на одну гривню товарної продукції

Показник	2023 рік	2024 рік	Темп росту, %
Вартість виробленої продукції у оптових цінах грн.	4530018	5375575	118,7
Повна собівартість виробленої продукції грн.	4227910	5322717	125,9
Витрати на 1 грн. виробленої продукції	0,93	0,99	106,5

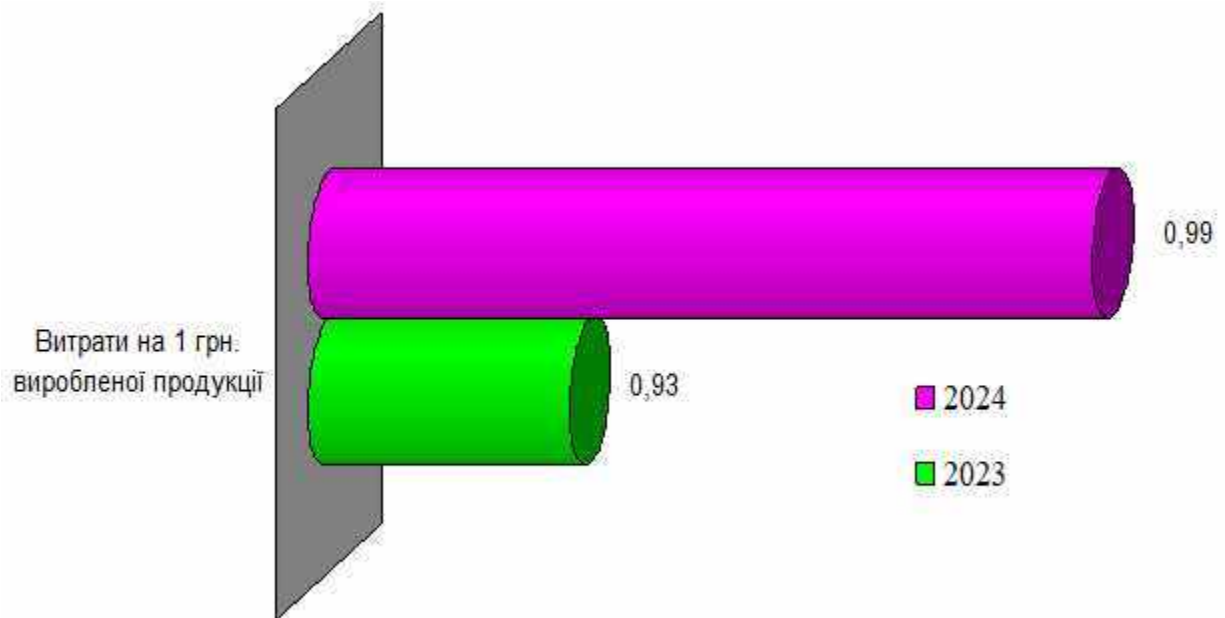

Рисунок 2.4 – Витрати на одну гривню товарної продукції

Надані дані показують, що собівартість гривні виробленої продукції зросла з 0,93 до 0,99 гривні протягом звітного періоду. Ця негативна тенденція зумовлена, головним чином, різким зростанням цін на сировину (98%).

2.3 Аналіз активів та джерел фінансових ресурсів ТОВ «Технаєко»

Активи компанії – це всі цінні активи, якими вона володіє та які зазначені в її балансі. Активи балансу надають інформацію про розподіл капіталу, включаючи інвестиції в конкретні активи, матеріальні активи, операційні витрати, виробництво та наявні грошові кошти.

Кожен тип розподілу капіталу відповідає певному пункту.

В активах балансу статті капіталу класифікуються за їх ліквідністю (наскільки швидко їх можна перетворити на готівку). Виходячи з цього, активи поділяються на основні засоби (перший пункт активів балансу) та оборотні активи (другий та третій пункти активів балансу). Раціональний розподіл коштів компанії є важливим для її фінансової діяльності та підвищення фінансової ефективності. Результати виробничої та фінансової діяльності, а також фінансове становище підприємства значною мірою залежать від розподілу інвестицій між основними та оборотними активами, а також від частки цих активів, що використовуються для виробництва, та тих, що перебувають в обігу (у грошовій та фізичній формі).

Якщо сформовані виробничі потужності підприємства не використовуються повністю через дефіцит насіння та кормів для тварин, це негативно вплине на його ефективність та фінансове становище. Ще одним негативним явищем є накопичення виробничих запасів, які неможливо використовувати своєчасно.

Отже, надлишки запасів накопичуються на складах, зв'язуючи капітал, уповільнюючи обіг та погіршуючи фінансове становище підприємства. Навіть підприємство з сильними фінансовими показниками та високою прибутковістю може зіткнутися з фінансовими труднощами, якщо його фінансові ресурси використовуються нецільово, наприклад, шляхом інвестування в надмірні запаси та формування великої дебіторської заборгованості.

Саме тому аналіз активів підприємства починається з аналізу змін у складі та структурі його загального капіталу (таблиця 2.6, рисунок 2.5).

Таблиця 2.6 – Аналіз складу і структури активів ТОВ «Технаєко»

№	Показник	2023		2024		Відхилення	
		грн.	%	грн.	%	грн.	%
1.	Необоротні активи	6721440	79,5	8106160	78,8	1384720	20,6
2.	Оборотні активи	1731280	20,5	2177400	21,2	446120	25,9
3.	Всього	8452720	100	10283560	100	1830840	21,7
4.	Матеріальні засоби	583300	34,1	1140000	53,2	556700	95,4
5.	Грошові кошти	657970	38,5	417430	19,5	-240540	-36,6
6.	Дебіторська заборгованість	468920	27,4	586150	27,3	117230	25,0
7.	Всього оборотних засобів	1710190	100	2143580	100	433390	25,3

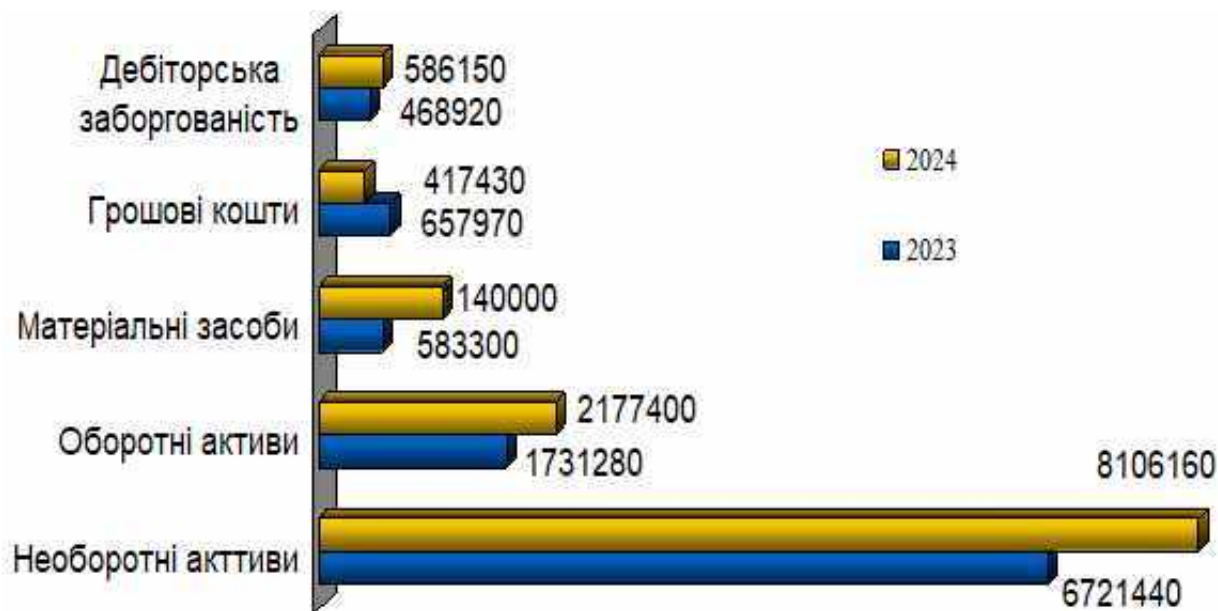

Рисунок 2.5 – Аналіз складу і структури активів ТОВ «Технаєко»

У звітному році загальна сума капіталу збільшилась на 1830840 грн. (21,7%). Це відбулося за рахунок зростання необоротних активів на 1384720 грн. (20,6%) та оборотних активів на 446120 грн. (25,9%). Темпи зростання оборотних активів дещо більші за темпи зростання необоротних активів, тому відбулися зміни в структурі загального капіталу.

Так у 2023 році частка необоротного капіталу складала 79,5% і 20,5% від загального капіталу складав оборотний капітал. У 2024 співвідношення склало 78,8% 21,2% відповідно. Частка оборотного капіталу збільшилась на 0,7%. При цьому значні зміни відбулися у складі самого оборотного капіталу. Треба зазначити, що в динаміці відбулося збільшення по матеріальним оборотним засобам та дебіторській заборгованості, зменшення по грошовим коштам. Найбільшу питому вагу складають матеріальні засоби. Їх частка за даний період збільшилась з 34,1% до 53,2%, що не можна вважати позитивним. Крім цього відбулося зменшення питомої ваги грошових коштів з 38,5% до 19,5%. Динаміку складу і структури активів підприємства можна оцінити позитивно.

Після проведення комплексного аналізу активів компанії ми зосередимося на основних засобах. Основні засоби відносяться до довгострокових капітальних інвестицій, таких як нерухомість, акції та облігації.

Основні засоби займають особливе місце серед основних засобів і становлять найбільшу частку нерухомості. У сучасних економічних умовах початкова вартість основних засобів є менш визначальним фактором. Користувачів інформації більше цікавить їхня поточна вартість. Отже, основні засоби обліковуються на балансі за їх залишковою вартістю. Метод оцінки нематеріальних активів є аналогічним. Для аналізу складу та структури основних засобів ми підготували аналітичну таблицю 2.7 та рис. 2.6.

Таблиця 2.7 – Аналіз основного капіталу ТОВ «Технаєко»

№	Показник	2023 рік		2024 рік		Відхилен. абсол.	Зміни в струк.
		грн.	%	грн.	%		
1.	Незавершене будівництво	808830	12	523640	6,5	-285190	-5,5
2.	Основні засоби	5910520	88	7576440	93,5	1665920	5,5
3.	Знос	840940	–	1279460	–	438520	–
4.	Коефіцієнт зносу	12,5	–	15,8	–	3,3	–
5.	Інші необоротні активи	–	–	2660	–	2660	–
6.	Всього	6719350	100	8102740	100	1383390	–

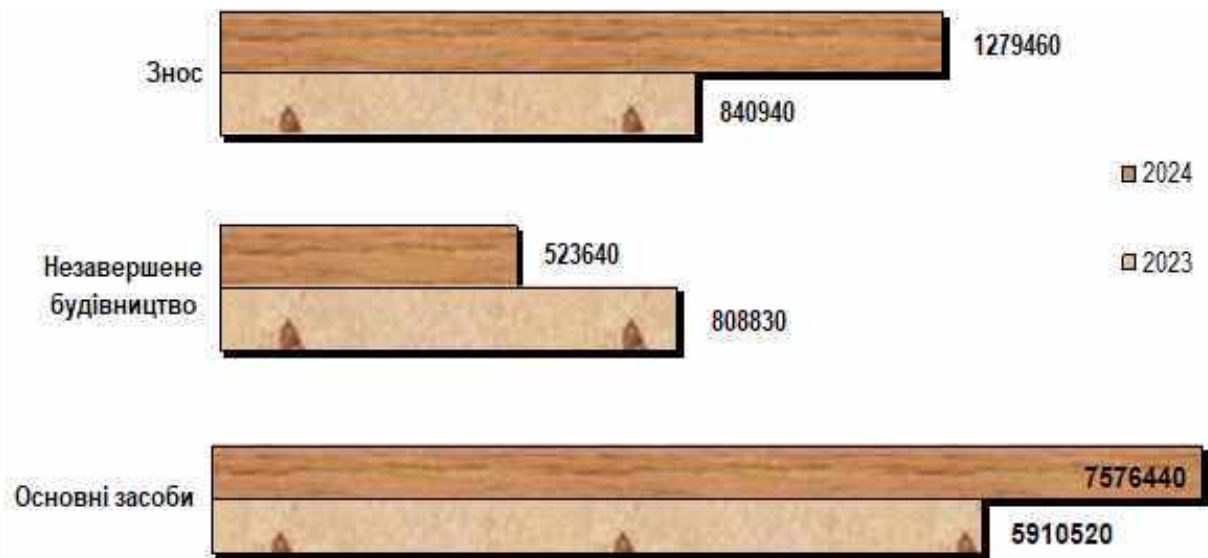

Рисунок 2.6 – Аналіз основного капіталу ТОВ «Технаєко»

Сума основного капіталу збільшилась на 1383390 грн. Така ситуація пояснюється, перш за все, зростанням вартості основних засобів. Одним із негативних аспектів є зростання норми амортизації основних засобів. Так, частка основних засобів збільшилась з 88 % до 93,5%. Зменшення частки незавершеного будівництва свідчить про зменшення витрат підприємства на оновлення виробничих потужностей. Крім того частина об'єктів незавершеного будівництва здано в експлуатацію, що і призвело до збільшення вартості основних засобів та необоротних активів в цілому.

Отже, можна вважати, що підприємство проводить правильну технічну політику.

При аналізі оборотного капіталу насамперед оцінюються зміни в наявності і структурі оборотного капіталу за найважливішими його складовими. Дані для аналізу оборотного капіталу приведені в таблиці 2.8, рис. 2.7.

Таблиця 2.8 – Аналіз оборотних активів ТОВ «Технаеко»

№	Показник	2023 рік		2024 рік		Відхилен. абсол.	Зміни в струк.
		грн.	%	грн.	%		
1.	Готова продукція	316160	–	612940	–	296780	9,9
2.	Всього матеріальних оборотних запасів	583300	34,1	1140000	52,9	556700	18,8
3.	Дебіторська заборгованість	468920	27,4	586150	27,6	117230	0,2
4.	Грошові кошти та їх еквіваленти	657970	38,5	417430	19,5	-240540	-19
5.	Оборотний капітал	1710190	100	2143580	100	433390	

Рисунок 2.7 – Аналіз оборотних активів ТОВ «Технаеко»

Загальна сума оборотного капіталу збільшилась на 435390 грн. Відбулося збільшення матеріальних оборотних запасів на 556700 грн. Питома вага матеріальних оборотних запасів зростає з 34,1% у 2023 році до 52,9% у 2024 році. Створення додаткових запасів на підприємстві є усвідомленим і пояснюється підвищенням ціни на матеріали. Збільшення залишків готової продукції свідчить про низьку спроможність

господарюючих суб'єктів та населення, це вказує на необхідність знаходження нових ринків збуту.

Зниження питомої ваги грошових коштів з 38,5% до 19,5% пояснюється тим, що знаходження грошей в касі та на рахунках у банку не приносить доходу, і тому підприємство спрямувало грошові кошти в оборот, чим розширило своє виробництво і отримало додаткові прибутки.

До негативних сторін слід віднести збільшення дебіторської заборгованості.

Протягом цього періоду загальна дебіторська заборгованість зросла на 117230 гривень. У 2024 році дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги зросла. Ця ситуація свідчить про проблеми платіжної дисципліни, нецільове використання коштів та негативний вплив на фінансовий стан компанії.

Загальним показником дебіторської заборгованості є коефіцієнт її оборотності.

$$Кобдз = \frac{ОВП}{СДЗ} \quad (2.12)$$

де *ОВП* – обсяг відвантаженої продукції

СДЗ – середня дебіторська заборгованість

$$Кобдз = \frac{5667537}{586150} = 9,7$$

Тривалість одного обороту в днях дорівнює

$$360/9,7 = 37,1 \text{ дні.}$$

Таким чином, цикл оборотності дебіторської заборгованості ТОВ «Технаєко» можна вважати прийнятним.

Інформація про зобов'язання в балансі визначає зміни в структурі капіталу (власний капітал та борг), включаючи основні та змінні активи, а також суму короткострокових та довгострокових позик, використаних для отримання доходу. Зобов'язання вказують на джерело коштів та зобов'язання компанії, пов'язані з цими коштами.

Часто фінансове здоров'я компанії залежить від наявних коштів, їх джерела та способу їх інвестування.

Власний капітал є важливим для незалежності та автономії компанії. Вищий коефіцієнт власного капіталу є більш вигідним для кредиторів та інвесторів, оскільки він дає їм більшу впевненість у поверненні інвестицій. Чим вищий коефіцієнт власного капіталу та чим нижчий коефіцієнт боргу, тим нижчий фінансовий ризик.

Структура фінансових ресурсів характеризується трьома показниками:

– коефіцієнт фінансової незалежності (також званий коефіцієнтом автономії або коефіцієнтом власності), розрахований як відношення власного капіталу до загального власного капіталу (у валюті балансу):

$$K\phi_n = \frac{BK}{BB} 100\%, \quad (2.13)$$

де $K\phi_n$ – коефіцієнт фінансової незалежності;

BK – власний капітал;

BB – загальний капітал (валюта балансу);

– коефіцієнт фінансової залежності, що представляє собою коефіцієнт заборгованості до власного капіталу, розрахований як відношення заборгованості до загального власного капіталу (у валюті балансу):

$$K\phi_z = \frac{PK}{BB} 100\%, \quad (2.14)$$

де $K\phi_z$ – коефіцієнт фінансової залежності;

PK – позиковий капітал;

BB – загальний капітал (валюта балансу).

– коефіцієнт фінансового ризику (коефіцієнт левериджу), розрахований як коефіцієнт заборгованості до власного капіталу:

$$K\phi_p = \frac{PK}{BK} 100\%, \quad (2.15)$$

де $K\phi_p$ – коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля);

PK – позиковий капітал;

BK – власний капітал.

У таблиці 2.9 представлено результати розрахунку коефіцієнтів кореляції для структури фінансових ресурсів ТОВ «Технаєко» за 2023-2024 фінансовий рік.

Таблиця 2.9 – Оцінка структури джерел фінансових ресурсів
ТОВ «Технаєко»

№	Показники	2023	2024	Відхилення
1	Коефіцієнт фінансової незалежності, %	87,7	88,1	0,4
2	Коефіцієнт фінансової залежності, %	12,3	11,9	-0,4
3	Коефіцієнт фінансового ризику(плече фінансового важеля), %	14,0	13,5	-0,5

За період, що аналізується відбулося зменшення коефіцієнта фінансової залежності на 0,4 пункти і на 0,5 пунктів зменшилося плече фінансового важеля, що свідчить про підвищення ринкової стійкості підприємства. Високий рівень показника фінансової незалежності (88,1%) свідчить також про достатньо стійкий фінансовий стан підприємства.

Для проведення комплексного аналізу фінансового стану компанії зміни грошових коштів на балансі можна порівняти зі змінами її фінансових результатів (дохід, чистий прибуток).

Темп зростання грошових коштів на балансі:

$$Квб = ((ВБср_1 - ВБср_0) / ВБср_0) \cdot 100, \quad (2.16)$$

де $ВБср_1$ та $ВБср_0$ – середня величина підсумку балансу за звітний і попередній періоди.

$$Квб = ((10283408 - 8452682) / 8452682) \cdot 100 = 21,6\%$$

Темп зростання доходів (інжиніринг, послуги):

$$Квр = ((ВР_1 - ВР_0) / ВР_0) \cdot 100, \quad (2.17)$$

де $ВР_1$ та $ВР_0$ – виручка від реалізації за звітний і попередній періоди.

$$Квр = ((5667537 - 4609898) / 4609898) \cdot 100 = 22,9\%$$

Темп зростання чистого прибутку:

$$Кбп = ((БП_1 - БП_0) / БП_0) \cdot 100, \quad (2.18)$$

де $БП_1$ та $БП_0$ – балансовий прибуток за звітний та попередній періоди.

$$Кбп = ((378986 - 270654) / 378986) \cdot 100 = 18,2\%$$

Темп зростання доходів (22,9%) та темп зростання грошових коштів на балансі (21,6%) на 18,2% вищі за темп зростання чистого прибутку, що свідчить про недостатнє використання капіталу компанією.

2.4 Аналіз фінансової стійкості підприємства

У ринковій економіці виживання та стабільність компанії залежать від її власної стабільності. На цю стабільність впливають різні фактори, що дозволяє класифікувати її на кілька типів.

Стабільність компанії як суб'єкта господарювання можна розділити на три категорії:

- внутрішня стабільність;
- фінансова стабільність;
- загальна стабільність.

Внутрішня стабільність стосується фінансового стану компанії, що забезпечує достатню операційну ефективність.

Фінансова стабільність характеризується стабільним перевищенням доходів над витратами, здоровим грошовим потоком та ефективним використанням коштів для забезпечення безперервності виробництва та продажів, а також здатністю нести витрати на розширення та модернізацію.

Загальна стабільність проявляється позитивним грошовим потоком, що гарантує стабільне перевищення доходів над витратами. Загальна стабільність компанії передбачає її здатність вільно адаптуватися до коливань у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Тому компанія повинна мати гнучку структуру фінансових ресурсів.

Метод розрахунку наявного оборотного капіталу передбачає віднімання поточних зобов'язань від оборотних активів, що є сумою статей "Активи" (Частина II) та "Зобов'язання" (Частина IV) балансу.

$$\text{НВОК}_{2023} = 1710190 - 1407779 = 302411 \text{ грн.}$$

$$\text{НВОК}_{2024} = 2143580 - 1523719 = 619861 \text{ грн.}$$

Таким чином, на початку 2023 року компанія використала власний капітал для створення оборотних активів у розмірі 302 411 українських гривень. До кінця 2024 року ця сума збільшилася на 317 450 українських гривень, що є значним зростанням. Після погашення всіх короткострокових боргів оборотний капітал ТОВ «Технаєко» на початок 2023 року становив 302 411 українських гривень, а на кінець 2024 року – 619 861 українських гривень.

Власний капітал становив 28,6% оборотних активів на початок року та 57,5% на кінець року.

Таким чином, ТОВ «Технаєко» має достатній оборотний капітал для забезпечення безперебійної роботи.

До показників фінансової стійкості входять такі коефіцієнти:

- коефіцієнт співвідношення запасів до власного капіталу:

$$K_{мз} = \frac{\text{ПРАБ} - \text{IVPVP}}{\text{Срядків}100 - 140}, \quad (2.19)$$

Цей коефіцієнт показує, якою мірою фізичні запаси покриті власним капіталом і не потребують запозичень.

- коефіцієнт мобільності власного капіталу: Цей коефіцієнт розраховується шляхом ділення оборотного капіталу на власний капітал.

$$K_{мвк} = \frac{\text{ПРАБ} - \text{IVРПБ}}{\text{ІРПБ}}, \quad (2.20)$$

Високий коефіцієнт свідчить про краще фінансове здоров'я та більшу гнучкість у використанні власного капіталу.

- структура оборотного капіталу:

$$C_{сок} = \frac{IIРАБ - IVPIБ}{IIРАБ}, \quad (2.21)$$

Цей показник оцінює оборотний капітал. Для цього коефіцієнта спостерігається тенденція до зростання.

- індекс основних засобів:

$$I_{на} = \frac{IIРАБ}{IPIБ}, \quad (2.22)$$

Цей показник описує стан основних засобів, вказуючи на частку основних та необоротних активів у власному капіталі.

- коефіцієнт накопиченої амортизації:

$$K_{нам} = \frac{САМ(З)}{ПВОЗНА} \quad (2.23)$$

де $САМ(З)$ – сума амортизації (зносу) основних засобів і нематеріальних активів;

$ПВОЗНА$ – первісна їх вартість.

Цей коефіцієнт вказує на інтенсивність використання накопичених коштів на оновлення основних засобів.

- Коефіцієнт вартості основних засобів:

$$K_{рвоз} = \frac{ЗВОФ}{САП}, \quad (2.24)$$

де $ЗВОФ$ – залишкова вартість основних фондів;

$САП$ – сума активів підприємства.

Цей показник відображає частку основних засобів у загальному капіталі компанії.

Розглянемо показники відносної фінансової стійкості ТОВ «Технаєко» (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10 – Відносні показники фінансової стійкості ТОВ «Технаєко»

№	Показник	На 1.01.23		На 1.01.24		Абсол. відхил.
		Розрах	Знач.	Розрах	Знач.	
1	Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними коштами	$\frac{302411}{258780,2}$	1,2	$\frac{619861}{314416,7}$	1,97	0,77
2	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{302411}{7413363}$	0,04	$\frac{619861}{9059333}$	0,07	0,03
3	Стабільність структури оборотних коштів	$\frac{302411}{1731280}$	0,17	$\frac{619861}{2177400}$	0,28	0,11
4	Індекс постійного активу	$\frac{6119350}{7413363}$	0,83	$\frac{619861}{9059333}$	0,89	0,06
5	Коефіцієнт накопичення амортизації	$\frac{369303}{5910520}$	0,06	$\frac{521018}{7576440}$	0,07	0,01
6	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	$\frac{5541217}{6715350}$	0,85	$\frac{7055422}{8102740}$	0,84	-0,01

Проаналізувавши всі показники з урахуванням специфічних операційних характеристик компанії, можна зробити висновок, що ТОВ «Технаєко» має здоровий фінансовий стан, причому майже всі показники демонструють тенденцію до зростання.

Визначення запасу фінансової стійкості є вирішальним для аналізу компанії. Цей запас відображає дохід, необхідний для забезпечення фінансової стабільності компанії. Для цього ми використовуємо такі показники: виручка (без ПДВ), загальні виробничі витрати, прибуток, постійні витрати, валова рентабельність, точка беззбитковості та запас фінансової стабільності.

Точка беззбитковості – це відношення постійних витрат, виробничих витрат, валової рентабельності до доходу:

$$Прен = \frac{ПЗ}{ПВМД}, \quad (2.25)$$

де *ПЗ* – постійні витрати у собівартості продукції;

ПВМД – питома вага маржинального доходу у виручці

Економічне значення цього показника полягає у визначенні доходу, необхідного компанії для покриття всіх її постійних витрат. У цьому випадку компанія не отримує ні прибутку, ні збитків.

Формула для розрахунку запасу фінансової стійкості така:

$$Зфс = ВР - Прен, \quad (2.26)$$

Визначаємо запас фінансової стійкості ТОВ «Технаєко» у 2023 та 2024 роках, табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз запасу фінансової стійкості

№	Показник	Рівень показника	
		2023	2024
1	Виручка від реалізації (без ПДВ)	4609989	5667537
2	Повна собівартість реалізованої продукції	4227910	5322717
3	Прибуток	381988	344820
4	Сума умовно–змінних витрат	3187844	4141074
5	Сума умовно–постійних витрат	1040066	1181643
6	Сума маржинального доходу	1422054	1526463
7	Частка маржинального доходу	30,8	26,9
8	Поріг рентабельності	3376838	4392732
9	Запас фінансової стійкості	1233060	1274805

Для покриття всіх витрат у 2023 році необхідно було реалізувати продукції на 3376838 грн. При такій виручці рентабельність дорівнювала б нулю. Фактично виручка склала 4609898 грн., що вище порогу рентабельності на 1233060 грн. або на 26,8%. Це і є запас фінансової стійкості. Тобто, виручка може зменшитися на 26,8% і тільки тоді рентабельність дорівнюватиме нулю. У 2024 році запас фінансової стійкості становив 22,5%.

Спостерігається незначне зменшення запасу фінансової стійкості підприємства. Але, в цілому, ТОВ «Технаєко» має достатній рівень запасу фінансової стійкості.

2.5. Аналіз ліквідності підприємства

Ліквідність, у широкому сенсі, стосується здатності активу легко конвертуватися в готівку, тобто в негайно доступні кошти. Вона вимірюється двома аспектами:

- 1) Час, необхідний для продажу активу;
- 2) Сума, отримана від продажу.

Ці два аспекти тісно пов'язані: активи зазвичай продаються швидко, але зі значною знижкою. Тому ліквідність стосується здатності та швидкості, з якою компанія конвертує свої активи в готівку для виконання своїх зобов'язань.

Таким чином, поняття платоспроможності та ліквідності дуже схожі, але ліквідність є ширшим поняттям: платоспроможність залежить від рівня ліквідності.

Компанії, власний капітал яких складається переважно з готівки та короткострокової дебіторської заборгованості, як правило, є більш ліквідними, ніж ті, чий поточні активи складаються переважно з запасів.

Відсутність ліквідності може перешкодити компанії погасити свої короткострокові борги та зобов'язання, змушуючи її продавати свої фінансові інвестиції та довгострокові активи, а в найгіршому випадку потенційно призвести до зниження прибутковості, дефолту та банкрутства.

Для кредиторів недостатня або відсутня ліквідність від їхніх (корпоративних) клієнтів також має серйозні наслідки, оскільки виплати відсотків та основної суми боргу затримуються, а в крайніх випадках можуть призвести до втрати всієї або частини дебіторської заборгованості.

У балансі активи компанії класифікуються за їхньою ліквідністю; зобов'язання класифікуються за ступенем скорочення (збільшення або скорочення) терміну їх погашення.

Активи компанії, на основі їхньої ліквідності, тобто їхньої здатності та швидкості перетворення на готівку, можна класифікувати за такими широкими категоріями:

1. Найбільш ліквідні активи (A1) – усі готівкові статті, які можна негайно використати для погашення короткострокових боргів. До цієї групи також належать короткострокові фінансові інвестиції (цінні папери).

2. Швидко конвертовані активи (A2) – активи, які потребують певного часу для перетворення на кошти, що використовуються. До цієї групи належать дебіторська заборгованість (з очікуваним стягненням протягом 12 місяців з дати балансу) та інші поточні активи. Ліквідність цих активів змінюється залежно від суб'єктивних та об'єктивних факторів: кваліфікації фінансового персоналу, взаємовідносин компанії з платником та її кредитоспроможності, умов надання покупцям кредитів, організації обігу векселів та інших факторів.

3. Непродані активи (A3) – Найменш ліквідними активами є запаси та витрати. Ліквідність цієї групи залежить від пунктуальності поставок, швидкості та точності банківських документів, швидкості банківських платежів, якості та попиту на продукцію, конкурентоспроможності продукції, кредитоспроможності покупців та способів оплати.

4. Довгострокові непродані активи (A4) – Це активи, призначені для довгострокового використання в діяльності компанії. Цей документ може включати статті з частини I «Необоротні активи» балансу.

Таким чином, перші три групи активів (A1, A2, A3) є більш ліквідними, ніж інші активи компанії.

Зобов'язання, що відображаються в балансі, перераховані в порядку зростання терміну погашення наступним чином:

1. Поточні зобов'язання (П1): Кредиторська заборгованість, аванси працівникам та інші короткострокові зобов'язання.

2. Поточні зобов'язання (П2): Короткострокові банківські кредити та інші позики, що підлягають погашенню протягом 12 місяців з дати балансу.

3. Довгострокові зобов'язання (П3): Довгострокові банківські кредити, позикові кошти та інші довгострокові зобов'язання.

4. Постійні зобов'язання (П4): Статті, що відображаються в Частині І балансу. Компанія вважається ліквідною, якщо її поточні активи перевищують її поточні зобов'язання. Ліквідність компанії може коливатися або навіть дорівнювати нулю. Щоб оцінити фактичну ліквідність компанії, необхідно спочатку проаналізувати ліквідність її балансу.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови:

$$A1 \geq P1;$$

$$A2 \geq P2;$$

$$A3 \geq P3;$$

$$A4 \leq P4;$$

Невиконання будь-якої з перших трьох нерівностей вказує на невідповідність між ліквідністю балансу та абсолютною ліквідністю.

Аналіз ліквідності балансу детально описано в таблиці 2.12. Проаналізуємо ліквідність балансу ТОВ «Технаєко».

Таблиця 2.12 – Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Технаєко»

Актив	2023	2024	Пасив	2023	2024	Різниця	
						2023	2024
1. Найбільш ліквідні активи (A1)	647970	417430	1. Найбільш строкові зобов'язання (П1)	1266730	1144940	-608760	-727510
2. Швидко реалізовані активи (A2)	468920	586150	2. Короткострокові пасиви (П2)	52680	57380	416240	528770
3. Повільно реалізовані активи (A3)	583300	1140000	3. Довгострокові пасиви (П3)	11780	21850	571520	568480
4. Важко реалізовані активи (A4)	6119350	8102740	4. Постійні пасиви (П4)	7413363	9059333	-1294013	-956593

Як видно з таблиці, баланс ТОВ «Технаєко» не є ідеально ліквідним. Однак, оскільки поточні активи перевищують поточні зобов'язання, компанія демонструє певний ступінь ліквідності.

Для аналізу ліквідності компанії ми використовуємо наступний показник:

Коефіцієнт поточної ліквідності (Кал). Він розраховується шляхом ділення найбільш ліквідного активу (А1) на загальну суму поточних зобов'язань (П1 + П2):

$$K_{ал} = \frac{A1}{P1 + P2} \quad (2.27)$$

Цей коефіцієнт є найсуворішим критерієм для вимірювання платоспроможності та ліквідності компанії. Він вказує на частку її короткострокової заборгованості, яку компанія може погасити негайно або в короткостроковій перспективі. Теоретично, якщо значення Кал знаходиться в межах від 0,2 до 0,35, компанія вважається такою, що має достатню ліквідність. Це означає, що компанія наразі може погасити від 20% до 35% своєї короткострокової заборгованості, що свідчить про нормальну платоспроможність.

Цей показник також називається коефіцієнтом платоспроможності.

Коефіцієнт негайної ліквідності (також званий суворим коефіцієнтом середньострокової ліквідності), або коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл), розраховується шляхом ділення грошових коштів, короткострокових фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості (А1 + А2) на поточні зобов'язання (П1 + П2).

$$K_{шл} = \frac{A1 + A2}{P1 + P2}, \quad (2.27)$$

Цей показник допомагає оцінити здатність компанії погашати свої короткострокові борги під час кризи.

Загальним показником ліквідності є коефіцієнт платоспроможності (Кп), який також називають коефіцієнтом загальної ліквідності. Він

розраховується шляхом ділення поточних активів ($A1 + A2 + A3$) на поточні зобов'язання ($П1 + П2$):

$$Kn = \frac{A1 + A2 + A3}{П1 + П2}, \quad (2.28)$$

Аналіз ліквідності ТОВ «Технаєко» представлено в таблиці 2.13, рис. 2.8.

Таблиця 2.13 – Показники ліквідності ТОВ «Технаєко»

Показник	2023 рік		2024 рік		Відхи - лення
	Розрах.	Рівень	Розрах.	Рівень	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{657970}{1319410}$	0,50	$\frac{417430}{1202320}$	0,35	-0,15
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{1126830}{1319410}$	0,81	$\frac{1003580}{1202320}$	0,83	+0,02
Коефіцієнт покриття	$\frac{1710190}{1319410}$	1,26	$\frac{2143580}{1202320}$	1,78	+0,52

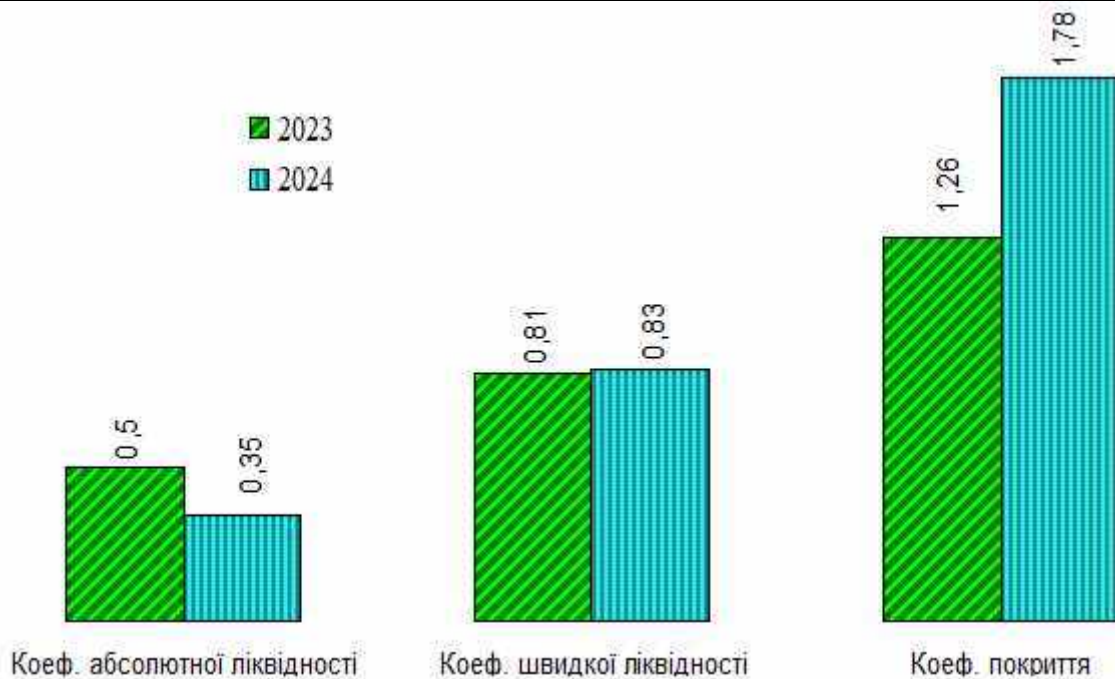

Рисунок 2.8 – Показники ліквідності ТОВ «Технаєко»

Як видно з таблиці, показники ліквідності компанії є високими та мають тенденцію до зростання (за винятком коефіцієнта поточної ліквідності). Це головним чином пов'язано з невеликою часткою короткострокової заборгованості в грошовій частині її балансу та незначною

загальною сумою короткострокових та довгострокових банківських кредитів, а також інших видів фінансування.

Коефіцієнт платоспроможності показує, що кожна одиниця короткострокової заборгованості відповідає 1,78 одиниці короткострокових активів, що є позитивним коефіцієнтом.

Оскільки компанія наразі здатна погасити 35% своєї короткострокової заборгованості, її платоспроможність можна вважати нормальною. Однак у надзвичайній ситуації вона може бути не в змозі швидко погасити свою короткострокову заборгованість, що підтверджується коефіцієнтом швидкої ліквідності (0,83).

2.6 Аналіз ділової активності ТОВ «Технаєко»

Фінансові операції компанії в першу чергу відображаються в коефіцієнті оборотності її активів. Аналіз цього коефіцієнта вимагає вивчення рівнів та тенденцій різних коефіцієнтів фінансової оборотності; ці коефіцієнти є відносними показниками, що вимірюють фінансові результати компанії.

Коефіцієнт оборотності загального активу складається з коефіцієнтів оборотності окремих компонентів цих активів.

Давайте розглянемо показники, що характеризують операційну діяльність компанії.

1. Загальна оборотність капіталу (K_{oz}) розраховується шляхом ділення доходу (BP) на середню вартість загального капіталу ($ЗК$) за певний період.

$$K_{oz} = \frac{BP}{ЗК}, \quad (2.28)$$

2. Оборотність поточних активів (K_{om}) розраховується шляхом ділення доходу на середню вартість ($МК$) поточних активів (запасів та витрат, готівки, надходжень та інших поточних активів), що відображаються в балансі за цей період.

$$K_{ом} = \frac{BP}{MK}, \quad (2.29)$$

3. Оборотність матеріальних поточних активів ($K_{омз}$) розраховується шляхом ділення виручки від продажу на середню вартість ($MЗ$) запасів та витрат, що відображаються в балансі за цей період.

$$K_{омз} = \frac{BP}{MЗ}, \quad (2.30)$$

4. Оборотність запасів готової продукції ($K_{огп}$) розраховується шляхом ділення виручки від реалізації на середню вартість ($ГП$) готової продукції за розглянутий період.

$$K_{огп} = \frac{BP}{ГП}, \quad (2.31)$$

5. Оборотність дебіторської заборгованості ($K_{одз}$) розраховується шляхом ділення виручки від реалізації на середню вартість ($ДЗ$) дебіторської заборгованості за розглянутий період.

$$K_{одз} = \frac{BP}{ДЗ}, \quad (2.32)$$

6. Середня оборотність дебіторської заборгованості (дні) ($T_{обд}$): Відношення календарного періоду стягнення до оборотності дебіторської заборгованості ($K_{одз}$) за заданий період (наприклад, один рік – 365 днів).

$$T_{обд} = \frac{365}{K_{одз}}, \quad (2.33)$$

7. Оборотність кредиторської заборгованості ($K_{окз}$): Відношення виручки від реалізації до середньої оборотності кредиторської заборгованості ($КЗ$) за розглянутий період.

$$K_{окз} = \frac{BP}{КЗ}, \quad (2.34)$$

8. Середня оборотність кредиторської заборгованості ($T_{обк}$): Відношення календарного періоду стягнення до оборотності кредиторської заборгованості ($K_{окз}$) за той самий період.

$$T_{обк} = \frac{365}{K_{окз}}, \quad (2.35)$$

9. Рентабельність активів (ФПВ): Відношення виручки до середньої вартості основних засобів (НОА) за розглянутий період.

$$\Phi_{ПВ} = \frac{ВР}{НОА}, \quad (2.36)$$

10. Оборотність власного капіталу (Ковк): Співвідношення виручки до середньої вартості власного капіталу (ВК) за розглянутий період.

$$K_{овк} = \frac{ВР}{ВК}, \quad (2.37)$$

11. Продуктивність праці (ПП): Співвідношення виручки до середньої кількості працівників (СЧ).

$$ПП = \frac{ВР}{СЧ}, \quad (2.38)$$

У чисельнику виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) береться без урахування ПДВ та АЗ.

Аналіз ділової активності також характеризується якісними показниками. Ці показники включають обсяг експортних ринків, постачання експортної продукції та репутацію компанії; наприклад, репутація компанії відображається в популярності її продуктів або послуг серед користувачів.

Основні показники ділової активності аналізуються в такому порядку:

- 1) Розрахунок показника;
- 2) Динамічне порівняння показників;
- 3) Аналітичні висновки.

Тепер ми представимо кожен показник по черзі.

Коефіцієнт оборотності загального капіталу відображає швидкість, з якою використовується загальний капітал компанії (кількість разів за період). Його збільшення свідчить про швидшу оборотність активів або вищі ціни (у разі зниження рентабельності основних засобів).

Коефіцієнт оборотності поточних активів показує швидкість, з якою заміщуються всі оборотні активи компанії (матеріальні та нематеріальні).

Якщо зростання цього показника відповідає зростанню коефіцієнта оборотності матеріальних поточних активів, він вважається позитивним; в іншому випадку він вважається від'ємним.

Коефіцієнт оборотності матеріальних поточних активів відображає кількість разів поповнення запасів компанії та їх вартість протягом періоду аналізу. Зменшення цього коефіцієнта вказує на відносне збільшення попиту на виробничі запаси, незавершене виробництво або готову продукцію (у разі зменшення оборотності готової продукції).

Коефіцієнт оборотності готової продукції відображає швидкість використання готової продукції. Збільшення вказує на вищий попит на продукцію компанії, тоді як зменшення вказує на більші запаси готової продукції через нижчий попит.

Коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості відображають зміни в торговому кредиті компанії. Збільшення коефіцієнта оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості означає, що дебіторська заборгованість компанії стягується швидше, тобто що обсяг продажів у кредит зменшується. Зменшення цього показника означає, що компанія надає більше кредитів, тобто що більше клієнтів купують продукцію в кредит.

Збільшення періоду оборотності кредиторської заборгованості вказує на те, що компанія швидше погашає свої борги, тоді як зменшення вказує на збільшення покупок у кредит.

Середній період оборотності дебіторської заборгованості відображає середній час, необхідний для стягнення дебіторської заборгованості клієнтів. Зменшення цього коефіцієнта вважається позитивним.

Середній період оборотності кредиторської заборгованості відображає середній час, необхідний для погашення боргу компанії.

Рентабельність основних засобів та інших необоротних активів відображає ефективність використання необоротних активів. Збільшення

цього показника вважається позитивним, що свідчить про збільшення доходу на одиницю капітальних витрат.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу відображає швидкість використання власного капіталу, тобто рівень його активності. Значне збільшення цього показника свідчить про збільшення доходу. Значне зменшення свідчить про те, що частина власного капіталу простоює.

Розглянемо ключові показники ефективності діяльності ТОВ «Технаєко» (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14 – Аналіз ділової активності підприємства

№	Показник	Метод розрахунку		Рівень показника		Темп росту, %
		2023	2024	2023	2024	
1	Коефіцієнт загальної оборненості капіталу	$\frac{4609898}{8452682}$	$\frac{5667537}{10283408}$	0,54	0,55	102
2	Коефіцієнт оборненості мобільних засобів	$\frac{4609898}{1710190}$	$\frac{5667537}{2143580}$	2,69	2,64	98,1
3	Коефіцієнт оборненості матеріальних оборотних коштів	$\frac{4609898}{583300}$	$\frac{5667537}{1140000}$	7,90	4,97	63
4	Коефіцієнт оборненості готової продукції	$\frac{4609898}{316160}$	$\frac{5667537}{612940}$	14,58	9,25	63,4
5	Коефіцієнти оборненості дебіторської заборгованості	$\frac{4609898}{468920}$	$\frac{5667537}{586150}$	9,83	9,67	98,4
6	Середній термін обороту дебіторської заборгованості	$\frac{365}{9,83}$	$\frac{365}{9,67}$	37,13	37,75	101,7
7	Коефіцієнт оборненості кредиторської заборгованості	$\frac{4609898}{1407779}$	$\frac{5667537}{1523719}$	3,3	3,7	112,1
8	Середній термін обороту кредиторської заборгованості	$\frac{365}{3,3}$	$\frac{365}{3,7}$	110,6	98,6	89,2
9	Фондовіддача основних засобів	$\frac{4609898}{6721440}$	$\frac{5667537}{8106160}$	0,69	0,70	101
10	Коефіцієнт оборненості власного капіталу	$\frac{4609898}{7413363}$	$\frac{5667537}{9059333}$	0,62	0,63	101,6
11	Продуктивність праці	$\frac{4609898}{274}$	$\frac{5667537}{295}$	16824	19212	114,2

Як видно з розрахунків, загалом рівень показників ділової активності ТОВ «Технаєко» можна оцінити позитивно. Однак в динаміці спостерігається зниження показників оборненості мобільних засобів, готової продукції. Це пов'язано зі збільшенням виробничих запасів, але таке збільшення є обґрунтованим і пояснюється можливістю збільшення цін на матеріали та сезонністю роботи підприємства. Зниження коефіцієнта оборненості дебіторської заборгованості пов'язане з низькою платоспроможністю споживачів і як наслідок зростання купівлі продукції в кредит.

Позитивним є збільшення показників фондівдачі та продуктивності праці, що свідчить про збільшення ефективності використання необоротних активів та підвищення продуктивності праці робітників підприємства.

2.7. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства

Аналіз ймовірності банкрутства – це цілеспрямована система фінансового аналізу, призначена для визначення параметрів, які можуть призвести до банкрутства компанії під час кризи.

Методи діагностики банкрутства різняться за своєю спрямованістю, етапами аналізу, масштабом дослідження та показниками.

Для швидкого виявлення слабких структур балансу в прибуткових компаніях (структур, які потенційно можуть призвести до негайного, важкого або навіть дуже важкого банкрутства) необхідний систематичний та швидкий аналіз фінансового стану компанії. Це сприяє впровадженню превентивних заходів. Методичні рекомендації пропонують використовувати для цього типу аналізу коефіцієнт Бівера, який розраховується наступним чином:

$$Кб = (\text{Чистий прибуток} + \text{Амортизація}) / (\text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Поточні зобов'язання})$$

$$2023 \text{ рік } Кб = (378986 + 369303) / 1407779 = 0,53$$

$$2024 \text{ рік } Кб = (344820 + 521018) / 1523719 = 0,57$$

Методичні рекомендації вказують на те, що постійно низьке значення, нижче 0,15, свідчить про слабку структуру балансу. Згідно з міжнародними стандартами, рекомендований діапазон для коефіцієнта Бівера становить від 0,17 до 0,4. В нашому випадку в 2023 році цей коефіцієнт збільшився з 0,53 до 0,57. Тобто, на кінець 2024 року структура балансу підприємства вважається задовільною.

У міжнародній практиці модель економіста Е. Альтмана також широко використовується для оцінки ризику банкрутства бізнесу в рамках швидкого аналізу їх економічного стану.

Розглянемо Z-модель Альтмана.

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1X_5, \quad (2.39)$$

де Z – інтегральний показник рівня загрози банкрутства ;

X_1 – відношення власного оборотного капіталу до суми всіх активів підприємства ;

X_2 – відношення нерозподіленого прибутку до суми всіх активів ; X_3 – рівень доходності активів;

X_4 – коефіцієнт фінансового ризику;

X_5 – коефіцієнт оборотності активів.

$$Z = 1,2 \times (9059333 / 10283408) + 1,4 \times (374452,9 / 10283408) + 3,3 \times (344820 / 10283408) + 0,6 \times (9059333 / 1523719) + 5667537 / 10283408 = 5,34$$

За індексом Альтмана підприємство має дуже низьку імовірність банкрутства.

3. ОЦІНКА РИЗИКОВАНOSTІ ПРОЕКТІВ, ЯКІ ІНВЕСТУЮТЬСЯ

3.1. Методика оцінки ризиків інвестиційних проектів

Аналіз проводимо з метою визначення ризику неповернення кредиту та ділового ризику на момент надання позички, виявлення основних факторів підвищення рівня кредитоспроможності позичальника, визначення умов кредитування та характеру кредитних відносин.

1) Мета позики

Аналізуючи мету позики, важливо зазначити, що хоча надання позик для поповнення оборотного капіталу є поширеною практикою, необхідно враховувати ліквідність цих операцій. Позики новоствореним підприємствам та ті, що використовуються для погашення існуючої заборгованості, представляють більші ризики. Тому вкрай важливо оцінити доцільність мети позики.

Відповідна мета: Позики використовуються для поточної виробничої діяльності, закупівлі сировини та матеріалів, виплати заробітної плати, підвищення ефективності виробництва, розробки нової продукції, технологічної модернізації, придбання приватизованих активів тощо.

Невідповідна мета: Позики використовуються для погашення існуючої банківської заборгованості та покриття збитків.

2) Сума позики та термін погашення

Аналізуючи суму позики, важливо переконатися, що вона не є ні вищою, ні нижчою за фактичні потреби. Перший момент стосується фінансового стану позичальника та його платоспроможності. Другий момент полягає в тому, що недостатня кількість коштів може перешкоджати виконанню проекту (операцій), що фінансуються за рахунок позики. Також необхідно визначити частку власного капіталу позичальника, інвестовану в

проект, та співвідношення між сумою кредиту та доходом (шляхом порівняння суми кредиту зі звичайним доходом позичальника).

Оптимальне співвідношення між загальними зобов'язаннями позичальника (кредиторська заборгованість, банківський борг, включаючи борг, отриманий за плановими кредитами) та його власним капіталом має становити 70/30. Для інвестиційних проектів власний капітал позичальника в поточному проекті повинен становити не менше 30% від вартості проекту.

Сприятливий сценарій: власний капітал компанії значно перевищує суму залучених коштів та суму запитуваного кредиту. Сума кредиту значно менша за дохід, а термін окупності проекту коротший за термін погашення боргу.

Несприятливий сценарій: власний капітал компанії менший за запитувану суму кредиту; сума кредиту перевищує дохід; термін окупності проекту довший за термін кредиту.

3) Кредитний ризик, пов'язаний з умовами та порядком використання позикових коштів для оплати рахунків-фактур та супровідної документації. Банки забезпечують суворе дотримання позичальником своїх зобов'язань щодо цільового використання кредиту. У цьому відношенні процедури використання кредитних коштів для оплати рахунків-фактур є відносно ефективним контролем.

Якщо кредитні кошти перераховуються на поточний рахунок позичальника, банку важко відстежувати їх використання, особливо якщо позичальник користується іншими банківськими послугами. Тому умови оплати, передбачені договором та договором купівлі-продажу, є важливими.

Рекомендується перераховувати кредитні кошти безпосередньо на рахунок постачальника для оплати рахунків-фактур за товари (або послуги тощо), отримані позичальником, або використовувати документарний акредитив відповідно до договору.

Кваліфікований кредит: кошти перераховуються на рахунок постачальника, а договором передбачено авансовий платіж. Однак банк зберігає повний контроль над постачанням товару.

Некваліфікований кредит: кошти перераховуються на поточний рахунок постачальника, або договором передбачено, що позичальник оплачує товар, а банк не контролює його отримання.

4) Ризик ліквідності застави є фактором кредитного ризику. Для оцінки надійності застави використовуються три критерії:

- а) співвідношення між вартістю застави та сумою кредиту;
- в) ліквідність забезпечення;
- с) контроль банку над забезпеченням.

На основі цих критеріїв забезпечення можна класифікувати за різними категоріями, як показано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Критерії надійності застави

Рейтинг надійності	Співвідношення вартості заставленого майна і суми кредиту	Ліквідність заставленого майна	Можливість банку здійснювати контроль за заставленим майном
Дуже добре	Дорівнює або більше 130%	Легко реалізуються	Повністю під контролем банку
Добре	Від 100% до 130%	Ціна може коливатись і можуть виникнути труднощі з реалізацією	Повністю під контролем банку
Задовільно	Дорівнює 100%	1) Цінні папери, що не котуються; 2) Запаси ТМЦ у клієнта	Проблеми з контролем
Погано	Менше 100%	Ціна зменшується, є проблеми з реалізацією	Проблеми з контролем, в зв'язку з тим, що запаси ТМЦ знаходяться у позичальника

Найнижчий ризик мають: кредити, забезпечені державними облігаціями, кошти на депозитних рахунках, високоліквідна нерухомість, змішана нерухомість та споживчі товари високого попиту;

Вищий ризик: обладнання, транспортні засоби та споживчі товари помірною попиту;

Найвищий ризик: Оборотні активи, офісне обладнання (включаючи канцелярське приладдя), товари тривалого зберігання, швидкопсувні продукти харчування та активи (включаючи майбутні доходи), які належатимуть позичальнику після підписання кредитної угоди.

5) Для визначення придатності кредиту та перевірки його суми та терміну дії необхідно провести аналіз грошових потоків, який базується не лише на історичних даних, але й на прогнозованих даних за відповідний період. Перший тип коефіцієнтів використовується для оцінки прогнозованих грошових потоків (прогнози надходжень та відтоків грошових коштів базуються на фактичних значеннях попередніх періодів та скориговані на темпи зростання (або зниження) обсягу робіт, продажів тощо, а також виручки). Стандартизовані коефіцієнти:

Дуже добре – більше 0.75;

Добре – від 0.5 до 0.75;

Задовільно – від 0.3 до 0.5;

Погано – від 0.2 до 0.3;

Дуже погано – менше 0.2.

б) Оцінка доступності ресурсів. Це включає постачання компанії необхідної сировини, матеріалів та напівфабрикатів; оцінка доступності готової продукції для продажу. Основними факторами, що визначають цю доступність, є: визначеність щодо обсягу, термінів та складності поставок між постачальниками та споживачами; чинні договори купівлі-продажу; облік витрат на закупівлю сировини та продаж готової продукції; оцінка надійності торговельних партнерів; та різноманітність постачальників та споживачів.

Добрий – Ринок стабільний; докладаються зусилля для розвитку ринків та закупівлі сировини, готової продукції та товарів; експорт значний; встановлені відносини з постачальниками та покупцями; підписані договори купівлі-продажу; розроблено графік; проведено дослідження ринку.

Середній – Ринок стабільний; підписані договори на постачання сировини; розроблено частковий графік; підписані часткові договори на продаж готової продукції, але довгострокові ділові відносини ще не встановлені.

Поганий – Договори на постачання сировини та продаж продукції не повністю підписані або ще не підписані; умови постачання ще не визначені; дослідження ринку не проводилося.

7) Маркетинг.

Позичальники повинні розробити план розвитку бізнесу, який включає дослідження ринку: чітке визначення продуктів (послуг) компанії, опис існуючого ринку та його перспектив зростання, а також визначення частки ринку компанії. Інвентаризація ключових постачальників та клієнтів, аналіз національної та міжнародної конкуренції, проведення рекламних кампаній тощо.

Добре – Компанія активно проводить дослідження попиту, маркетингові заходи, бере участь у виставках, займається рекламою тощо; має відділ, що займається цією діяльністю.

Прийнятно – Компанія проводить дослідження попиту та рекламу тощо; у неї немає відділу маркетингу.

Недостатньо – Маркетингові заходи не проводяться.

8) (Довгострокові кредити) Потреба в додаткових виробничих потужностях. Часто, під час реалізації фінансованого проекту, позичальники повинні обладнати або побудувати нові виробничі потужності. Це може призвести до перерозподілу коштів та труднощів в організації нового виробництва.

Добре – Проект не потребує нових потужностей, технологічної модернізації, реконструкції тощо.

Прийнятно – Проект вимагає низьких капітальних вкладень, наприклад, на реконструкційні роботи та технологічну модернізацію.

Погано – Проект вимагає створення нових виробничих потужностей.

9) Наявність та попит на склад

Відмінно – Компанія володіє власним складом і не потребує додаткового простору. Майданчик відповідає необхідним стандартам (температура, вологість, площа тощо). Прийнятно – Компанія володіє власним складом, але його площа недостатня, що вимагає оренди додаткового простору. Термін оренди дорівнює або перевищує термін кредиту. Погано – Компанія не володіє та не орендує склад.

10) Зазначені вище показники вносяться до таблиці, де визначаються найбільш важливі з них, які впливають на вирішення питання доцільності надання кредитів.

В залежності від отриманого сумарного значення, а також визначеного після досліджень, рівня ризику і відповідного йому значення балів, позичальника відносять до відповідного класу, а саме:

Клас "А" (понад 381 бал) – проект з мінімальним ризиком;

Клас "Б" (321 – 380 балів) – проект під контролем;

Клас "В" (251 – 320 балів) – кредитування проекту ризикове;

Клас "Г" (менше ніж 250 балів) – проект має високу ступінь ризику.

11) Крім того, при визначенні кредитного ризику необхідно враховувати інші ризики, а саме: форс–мажорний ризик, політичний ризик, негативні зміни законодавчої бази; ризик країни збуту продукції, ризик збільшення податків, акцизних зборів; ризик посилення економічних обмежень, ризик введення обмежень на вивезення та ввезення, екологічний ризик та інші [24].

Таблиця 3.2 – Характеристика ризику проекту, який кредитується

Найменування показника	Доля показника %	Дуже добре А	Добре А	Задовільно Б	Погано В	Дуже погано Г	Значення (ваг на оцінку)
		"5"	"4"	"3"	"2"	"1"	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Об'єкт кредитування	10						
2. Розмір кредиту, терміни окупності	10						
3. Форма розрахунків	10						
4. Характеристика предмету застави та забезпечення кредиту	30						
5. Оцінка прогнозних грошових потоків	10						
6. Забезпеченість матеріальними ресурсами	10						
7. Маркетинг	13						
8. Потреба в додаткових виробничих потужностях (для довгострокових)	5						
9. Наявність складських приміщень та потреба в них	2						
10. Сумарне значення	100						

3.2. Оцінка ризиків інвестиційного проекту ТОВ «Технаєко»

Характеристика проекту, що кредитується та пов'язані з ним ризики.

Кредит необхідний в сумі 4500 тис.грн. терміном на один рік для придбання товарів та приміщення під офіс. Кредит – револьверний.

Погашення кредиту буде проводитись за рахунок виручки, отриманої від реалізації товарів.

Підприємство займається торгівлею, на що має ліцензію та пільгові патенти на кожен продукцію.

ТОВ «Технаєко» має державні пільги по ПДВ, тобто звільнений від податку на додану вартість, а також має пільгові патенти на рік на кожен

продукцію. Чисельність персоналу фірми – 6 працівників. Фірма планує нарощувати обсяги товарообороту.

Цінова політика в фірмі гнучка, планується нарощувати обсяги за рахунок плаваючих цін.

Фірма рекламує свою діяльність в пресі та на телебаченні, установлені рекламні щити біля кожної торгової точки.

Фірма співпрацює понад з тридцятьма постачальниками, відомими в Україні.

З продажу товарів ТОВ «Технаєко» має 46 тис. грн. власних коштів, тому на фірмі бракує оборотних коштів, необхідних для придбання товарів.

Отже кредит, необхідний ТОВ «Технаєко», береться під поточну діяльність, на придбання товарів, та на розширення виробництва. Оцінка предмета застави – добре.

Кредит револьверний, терміном на один рік, погашення за рахунок надходження виручки від реалізації продукції. Погашення відсотків – щомісячно.

Кредитні кошти перераховуються безпосередньо на рахунки постачальників за отриманий товар. Оцінка ризику прогнозних грошових потоків – добре.

В забезпечення кредиту надаються:

1. Приміщення ангару по проспекту Правди, 6. Балансова вартість данного приміщення 7110 тис.грн., незалежним експертом данне приміщення оцінено в сумі 8460 тис.грн. Розташований ангар на фасадній частині вулиці з повним комплексом структур.

Основній зал – 30 кв.м, кімната гігієни персоналу – 6 кв.м, другий зал – 17 кв.м, підсобні приміщення 19,8 кв. м.

Магазин застраховано СК "Оранта" на суму 8264 тис. грн. терміном на один рік. Банк приймає оцінку по ліквідаційній вартості, що становить 6120 тис.грн.

Таблиця 3.3 – Характеристика ризику проекту, який кредитується по ТОВ
«Технаєко»

Найменування показника	Доля показника %	Дуже добре А	Добре А	Задовільно Б	Погано В	Дуже погано Г	Значення (вага * на оцінку)
		"5"	"4"	"3"	"2"	"1"	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Об'єкт кредитування	10	50					50
2. Розмір кредиту, терміни окупності	10			30			30
3. Форма розрахунків	10	50					50
4. Характеристика предмету застави та забезпечення кредиту	30		120				120
5. Оцінка прогнозних грошових потоків	10		40				30
6. Забезпеченість матеріальними ресурсами	10		40				40
7. Маркетинг	13		52				52
8. Потреба в додаткових виробничих потужностях (для довгострокових)	5						
9. Наявність складських приміщень та потреба в них	2			10			10
10. Сумарне значення	100						382

2. Однокімнатна квартира площею 32,2 кв.м, по вул. М.Конєва, 29, яка належить директору фірми.

Банк оцінює квартиру в 1240 тис.грн.

3. Товар в обороті. Середньомісячний залишок товару складає 9860 тис.грн.

Банк оцінює товар на суму 6570 тис.грн.

Загальна вартість товару та основних фондів, які надаються в заставу складає 14400 тис.грн. $((4320 + 2880 (60\%)) \times 2 = 14400)$.

Проект відноситься до класу " А ", кількість балів – 382. Проект з мінімальним ризиком.

3.3. Результати аналізу кредитних ризиків ТОВ «Технаєко»

Узагальнення результатів аналізу кредитних ризиків.

1. Ризик, що пов'язаний з репутацією позичальника – клас "А" – 0 б.
2. Фінансовий стан позичальника – клас "Д" – 4 б.
3. Характеристика проекту – клас "А" – 0 б.

Сума балів – 4 б.

Виходячи з отриманої суми балів позичальник відноситься до 2 класу, тобто кредит під контролем.

Кредитною комісією прийнято рішення, враховуючи застави, надати револьверний кредит в розмірі 4500 тис.грн. терміном на один рік.

Аналіз проводиться з метою визначення ризику неповернення кредиту та ділового ризику на момент надання позички, виявлення основних факторів підвищення рівня кредитоспроможності позичальника, визначення умов кредитування та характеру кредитних відносин.

3.4. Оцінка кредитоспроможності ТОВ «Технаєко»

Задоволення фінансової потреби підприємств різних форм власності, перш за все через кредитування, – критично важливе завдання для банківського сектора вітчизняної економіки. Проблема українських банків у виконанні цього завдання в тому, що поряд з недостатніми обсягами кредитування вони мають дуже низьку якість активів. За світовим досвідом, доля проблемних активів не може перевищувати 2 %. А, наприклад, на 01. 01. 2024 р., за даними НБУ, проблемні (прострочені та пролонговані) кредити для банківської системи України становлять понад 8% кредитно–інвестиційного портфеля, або більше половини капіталу всіх комерційних банків. Одна з причин такого стану – невисока якість кредитного аналізу, що впроваджується нашими банківськими установами.

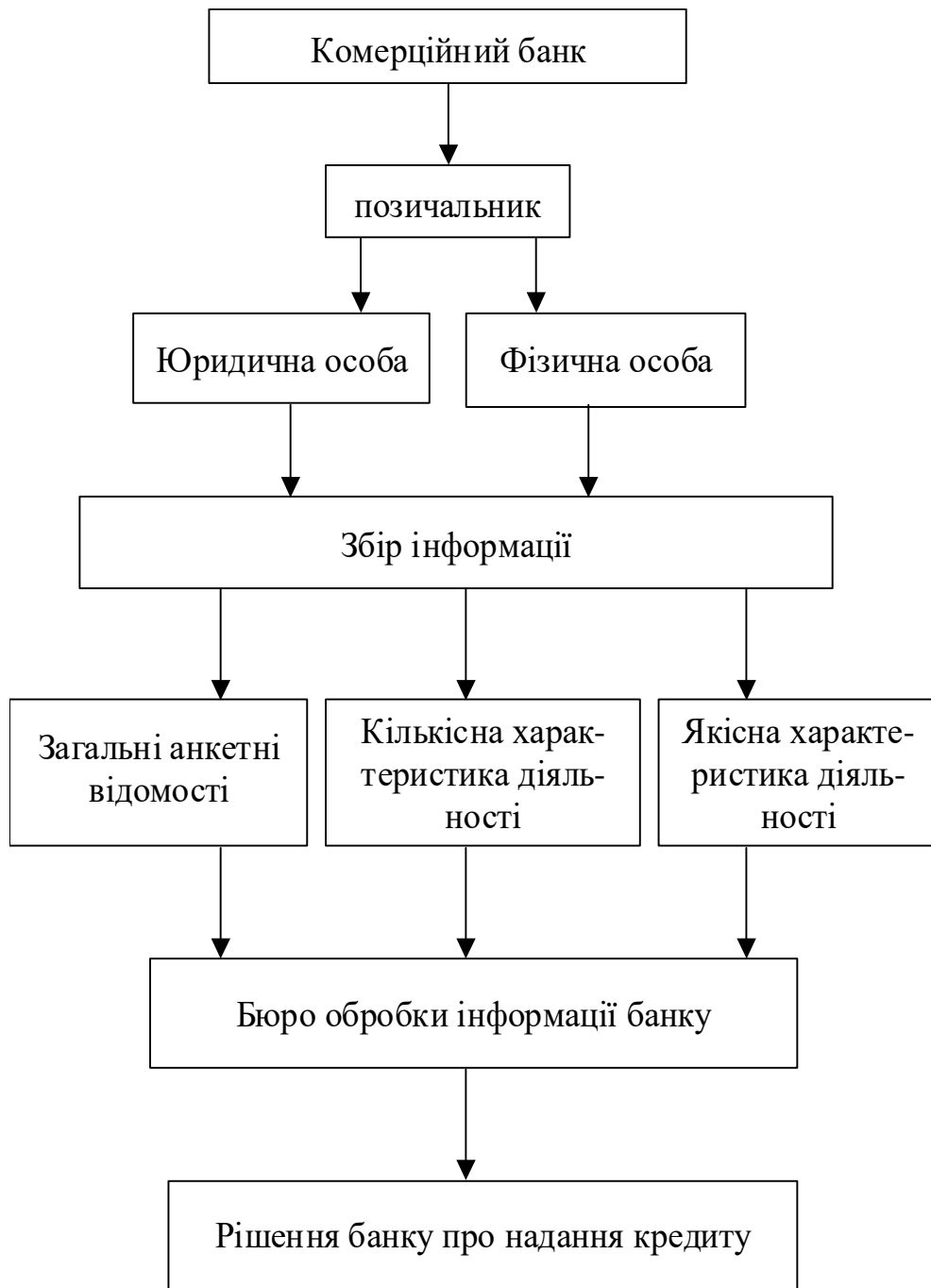

Рисунок 3.1 – Структурна схема підготовки до надання кредиту

Наріжним каменем кредитного аналізу, не без підстав, вважається аналіз кредитоспроможності позичальника, хоча, звичайно, процес кредитного аналізу налічує багато інших аспектів та проблем.

По-перше, для точної оцінки фінансового стану позичальника важливо врахувати всю інформацію, яка може бути в балансі, особливо валовий прибуток, чисті активи та іншу інформацію, яка не відображає вартість

активів або джерело коштів компанії. По-друге, перед початком аудиту для ясності можна підготувати звіт про прибутки та збитки, класифікувавши активи за темпами зростання, а зобов'язання – за боргом. По-третє, для більш точної оцінки кредитоспроможності рекомендується відстежувати коливання процентних ставок за кредитами щонайменше протягом останніх чотирьох років (бажано довше, якщо можливо) та досліджувати фактори, що впливають на відповідні коефіцієнти та рівні показників.

Саме аналіз кредитоспроможності позичальника – головне питання для працівників кредитних підрозділів банку. Складність та багатогранність цього питання вимагає використання системи бухгалтерського обліку, яка включає всю необхідну інформацію для оцінки здатності бухгалтера своєчасно виконувати свої зобов'язання. Тому, в якості більш радикального способу підвищення точності оцінки кредитоспроможності позичальника, автор пропонує використовувати певну систему аналізу кредитоспроможності. У міжнародній практиці кредитування використовується багато різних систем аналізу кредитоспроможності (далі скорочено – САК), що відрізняються, зокрема, складом та кількістю таких аспектів (вони налічують звичайно від 4 до 10 елементів). Кожна САК використовує певну аббревіатуру або акронім. Найбільш поширені серед них такі.

1. Система "П'ять С" (The Five C's). Спочатку у багатьох банках набула поширення система "Три С" (Character, Capability, Capital)⁴, до якої пізніше додалося ще дві літери "С". Зараз вона має вигляд: Character – репутація; Conditions – умови; Collateral – забезпечення; Capital – капітал; Capacity (або Cash flow) – потенційні можливості (або потік грошових коштів).

2. PARSER. У корені ідентифікаційного слова – "parse" (англ.), що означає робити граматичний розбір. Ця САК налічує шість компонентів: Person – особа; Amount – сума; Repayment – погашення; Security – забезпечення; Expediency – доцільність; Remuneration – винагорода.

3. CAMPARI. Аббревіатура походить від "Campari" – назви французького слабоалкогольного напою:

Character – репутація; Ability – здатність; Means – засоби; Purpose – мета; Amount – сума; Repayment – погашення; Insurance – страхування.

4. MEMO RISK Ця, найбільша за кількістю компонентів з наведених САК, поділяє їх на дві групи:

1) Management – управління; Experience – досвід; Market – ринок; Operations – діяльність;

2) Repayment – погашення; Interest – процент; Security –забезпечення; Kontrol – контроль.

5. САК, що спирається на чотири основи кредитоспроможності (four foundations of creditworthiness– 4FC): Management Quality – якість управління; Industry Dynamics – динаміка галузі; Security Realization – реалізація застави; Financial Condition – фінансові умови.

Головною перевагою цього типу САК є те, що він значно скорочує час, який кредитори витрачають на розгляд заявок на кредити та бізнес-планів, а також на прийняття рішень щодо затвердження кредитної угоди. Крім того, інший тип САК приносить важливі переваги потенційним користувачам. Ми рекомендуємо українським банкам, пов'язаним з корупцією, використовувати нову систему моніторингу корупції позичальників під назвою «ЦЕНЗОР». Назва цієї організації є аббревіатурою шести понять: мета; управління ризиками; кілька; забезпечення; кар'єра; та побудова репутації. Цю систему було модифіковано, щоб максимально наблизити до українського ринку.

Значення (переклад) кожного елемента наведено в двох останніх колонках таблиці, але у зворотному порядку. До речі, послідовність розгляду елементів як у професійному застосуванні, так і в навчальному процесі не має вирішального значення і може здійснюватись залежно від уподобань того чи іншого користувача. Важливо, щоб жодного з цих шести елементів не було знехтувано взагалі або використано неналежним чином. Розглянемо їх детальніше.

Репутація.

У рамках аналізу елемента "Репутація" мають ретельно оцінюватись персональні властивості позичальника як суб'єкта кредитної угоди. Мова йде про такі особисті характеристики як чесність, порядність клієнта чи партнера кредитуючої організації, професійні здібності позичальника тощо. Західні фахівці підкреслюють важливість цього елемента системи аналізу кредитоспроможності. У сучасних умовах вітчизняного ринку аналітику напевно також слід вважати його найважливішим. Це впливає з того, що саме на цій стадії аналітик має справу з найбільш вагомим, але й найменш придатним для контролю з боку кредитора фактором – бажанням позичальника виконувати умови кредитної угоди. Слабкі риси характеру ключових осіб позичальника можуть вплинути не тільки на здатність повернути борг, а й на реалізацію застави. Проблема загострюється тим, що в Україні майже не розвинута міжбанківська система обміну кредитною інформацією. Крім того, з'являється багато позичальників, які взагалі не мають кредитної історії. А головна проблема полягає в тому, що наша країна тільки-но виходить з періоду початкового накопичення капіталу.

Репутація, або властивості керівництва, оцінюється за трьома компонентами:

1. Цілісністю особистості – дотримання моральних та етичних принципів, мотивація людини, її фізичний та ментальний потенціал. Слід зазначити, що західні кредитори у деяких випадках приділяють увагу навіть родинним стосункам, релігійним поглядам та хобі позичальника, тобто всьому, що може тим чи іншим чином вплинути на його кредитоспроможність;

2. Компетентністю – володіння потрібними навичками, знаннями та запасом кваліфікації. Також слід оцінити загальне економічне мислення ключових менеджерів, прийняття ними сучасних соціальних та економічних стандартів;

3. Довірою ринку, яка є виміром ринкової репутації та обсягу управлінського досвіду, визначає здатність керівництва отримувати кредит, переживати скрутні часи, і т. ін. Основою довіри ринку є минула кредитоспроможність суб'єкта, його кредитна історія, яка має фіксуватися з першої позики, з перших зобов'язань позичальника перед банком.

Потенційним ризиком характеризуються всі ці три аспекти. Оцінка репутації керівництва великою мірою суб'єктивна. Проте необхідно застосовувати послідовні формалізовані критерії для оцінки якості менеджменту.

ВИСНОВКИ

Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає інвестування таким чином: інвестування – це внесок різних видів товарів та прав інтелектуальної власності в підприємства або інші види діяльності, що призводить до отримання прибутку або соціальних вигод.

Інвестування – це широка економічна категорія, ключовий інструмент структурування мікро- та макроекономіки, а також визначальний фактор темпів економічного зростання.

Враховуючи, що інвестиційний процес є економічним явищем, необхідно досліджувати та передбачати організацію взаємодії між інвестиційними суб'єктами на основі принципу партнерства. Ми вважаємо, що сутність інвестиційного партнерства полягає у визначенні та дотриманні відповідних правил і кодексів поведінки, узгоджених усіма учасниками. Впровадження цих правил і кодексів закладає основу для сприятливого інвестиційного середовища та стимулює інвестиційну діяльність. На відміну від сучасної інвестиційної практики, реалізація принципу інвестиційного партнерства передбачає координацію зусиль усіх учасників, балансування їхніх відповідних інтересів та пошук консенсусу на кожному етапі інвестиційного циклу для покращення та оптимізації ефективності використання ресурсів. Серед джерел власного капіталу компанії домінуючу роль відіграє її чистий прибуток, тобто прибуток, доступний після оподаткування. Другим за важливістю джерелом є амортизація, розмір якої залежить від обсягу використовуваних основних засобів та прийнятої амортизаційної політики (прямолінійної або прискореної).

Основним показником ефективності промисловості в макроекономіці є фондівіддача, що дозволяє ранжувати сектори економіки. Розрахунки показують, що в довгостроковій перспективі будівництво та виробництво є найпривабливішими секторами як для фізичних, так і для фінансових інвестицій.

Основним джерелом формування інвестиційних ресурсів є звичайно довгострокові кредити банків, але за умови кризового спаду економіки їх можна використовувати лише в дуже обмежених масштабах.

Розмір джерел фінансування інвестиційних програм знаходиться в прямій залежності від чинників, які визначають спільну ефективність підприємницької діяльності: оподаткування, амортизаційної політики, розвиненості фондового ринку і ринку позичкових капіталів.

Діяльність підприємства у 2023–2024 роках була прибутковою. Але незважаючи на те, що динаміка показників доходу та прибутку є позитивною, слід відмітити, що темп приросту витрат перевищує темп приросту доходів. Така ситуація не може вважатися позитивною.

Загальна рентабельність діяльності підприємства становить 3,0%, що на 2,1 % нижче рівня попереднього року. Таке зниження відбулося за рахунок того, що збільшивши обсяг вкладеного капіталу на 21,6% підприємство у 2024 році отримало менший прибуток на 28,6%, знизилась також рентабельність продукції на 27,8%, а рентабельність продажів – на 26,5%.

За 2024 рік підприємство отримало прибуток від реалізації у розмірі 344820 грн., що на 37168 грн. менше ніж у 2023 році.

У звітному році відбулося збільшення витрат на одну гривню товарної продукції з 0,93 до 0,99 грн., що є негативною тенденцією, яка викликана значним ростом цін на матеріальні ресурси (на 98,0%).

За звітний рік загальна сума капіталу зросла на 1830840 грн. (21,7%). Це пояснюється збільшенням основних засобів на 1384720 гривень (20,6%) та оборотних активів на 446120 гривень (25,9%). Темпи зростання оборотних активів дещо більші за темпи зростання необоротних активів, тому відбулися зміни в структурі загального капіталу.

Сума основного капіталу збільшилась на 1383390 грн. Це збільшення зумовлене зростанням вартості основних засобів. Одним із несприятливих факторів є збільшення норми амортизації основних засобів. Як наслідок, частка основних засобів зросла з 88% до 93,5%. Зменшення частки незавершеного будівництва свідчить про зменшення витрат підприємства на оновлення виробничих потужностей. Крім того частина об'єктів незавершеного будівництва здано в експлуатацію, що і призвело до збільшення вартості основних засобів та необоротних активів в цілому.

Таким чином, можна вважати, що підприємство проводить правильну технічну політику.

Випередження темпів росту виручки від реалізації (22,9%) та темпів росту валюти балансу (21,6%) над темпами росту прибутку на 18,2% свідчить про незадовільне використання капіталу підприємства.

Аналіз сукупності всіх показників, з урахуванням специфіки діяльності підприємства, дає змогу зробити висновок, що ТОВ «Технаєко» має добру фінансову стійкість, оскільки в динаміці спостерігається збільшення майже всіх показників.

Для покриття всіх витрат у 2023 році необхідно було реалізувати продукції на 3376838 грн. При такій виручці рентабельність дорівнювала б нулю. Фактично виручка склала 4609898 грн., що вище порогу рентабельності на 1233060 грн. або на 26,8%. Це і є запас фінансової стійкості. Тобто, виручка може зменшитися на 26,8% і тільки тоді рентабельність дорівнюватиме нулю. У 2024 році запас фінансової стійкості становив 22,5%. Спостерігається незначне зменшення запасу фінансової стійкості підприємства. Але, в цілому, ТОВ «Технаєко» має достатній рівень запасу фінансової стійкості.

Баланс ТОВ «Технаєко» не є абсолютно ліквідним. Але підприємство є ліквідним, оскільки поточні активи перевищують поточні зобов'язання.

Загалом рівень показників ділової активності ТОВ «Технаєко» можна оцінити позитивно. Однак в динаміці спостерігається зниження показників оборненості мобільних засобів, готової продукції. Це пов'язано зі збільшенням виробничих запасів, але таке збільшення є обґрунтованим і пояснюється можливістю збільшення цін на матеріали. Зниження коефіцієнта оборненості дебіторської заборгованості пов'язане з низькою платоспроможністю споживачів і як наслідок зростання купівлі продукції в кредит.

Позитивним є збільшення показників фондівдачі та продуктивності праці, що свідчить про збільшення ефективності використання необоротних активів та підвищення продуктивності праці робітників підприємства.

Для своєчасного визначення формування незадовільної структури балансу, здатного у перспективі привести до появи ознак поточної, критичної, а потім і надкритичної неплатоспроможності, у прибутково працюючого підприємства, необхідно проводити систематичний експрес-аналіз фінансового стану підприємства.

За індексом Альтмана підприємство має дуже низьку імовірність банкрутства.

Для вирішення питання про доцільність надання кредиту, на досить тривалий строк, аналіз грошового потоку проводиться не тільки на підставі даних за минулі періоди, а й прогностичних – на період, на який запитується кредит.

Оцінка ресурсозабезпеченості включає визначення потреби підприємства в сировині, допоміжних матеріалах та напівфабрикатах, а також рівня реалізації готової продукції. Ресурсна безпека залежить, зокрема, від визначеності угод, укладених з постачальниками та покупцями готової продукції, щодо обсягів, термінів поставки та складності поставок; чинних договорів купівлі-продажу; обліку витрат на закупівлю сировини та реалізацію готової продукції; оцінки надійності ділових партнерів; а також різноманітності постачальників та клієнтів.

Позичальники повинні розробити бізнес-план та провести дослідження ринку: чітко визначити продукцію (або послуги) компанії, описати існуючий ринок та перспективи його зростання, а також визначити частку ринку компанії; проаналізувати ключових постачальників та клієнтів (товарів, послуг), конкурентів на національному та міжнародному ринках, а також здійснити рекламні та промоційні заходи.

В залежності від отриманого сумарного значення, а також визначеного після досліджень, рівня ризику і відповідного йому значення балів, позичальника відносять до відповідного класу, а саме:

Клас "А" (понад 381 бал) – проект з мінімальним ризиком;

Клас "Б" (321 – 380 балів) – проект під контролем;

Клас "В" (251 – 320 балів) – кредитування проекту ризикове;

Клас "Г" (менше ніж 250 балів) – проект має високу ступінь ризику.

Кредит, необхідний ТОВ «Технаєко», береться під поточну діяльність, на придбання товарів, та на розширення виробництва. Оцінка предмета застави – добре.

Для більш об'єктивної оцінки фінансового стану позичальника необхідно розглянути статті балансу, зокрема валовий баланс, чистий баланс та інші статті, які не відображають вартості активів або джерела коштів компанії. Перед початком кредитної оцінки, для кращого розуміння ситуації, доцільно скласти аналітичний баланс, класифікуючи активи за ступенем зростання їх ліквідності, а зобов'язання за ступенем їхньої терміновості. Для більш точної оцінки кредитоспроможності рекомендується моніторити баланс позичальника щонайменше протягом останніх чотирьох років (в ідеалі максимально тривалий період) та аналізувати фактори, що впливають на коефіцієнти та рівні показників.

В якості більш радикального способу підвищення точності оцінки кредитоспроможності позичальника, пропонується використовувати відповідну систему аналізу кредитоспроможності. У міжнародній практиці кредитування системи аналізу кредитоспроможності (далі – САК) різняться, зокрема, за своїм складом та кількістю використовуваних критеріїв (зазвичай від 4 до 10 елементів).

У сучасних умовах вітчизняного ринку важливим аспектом аналізу кредитоспроможності позичальника є застосування системи «ЦЕНЗОР». Ця назва являє собою аббревіатуру, що складається з шести елементів: Ціль; Експозиція; Наслідки; Забезпечення; Обставини; Репутація. Ця система максимально наближена і адаптована до українського ринку. Важливо, щоб жодного з цих шести елементів не було знехтувано взагалі або використано неналежним чином.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Череп А.В., Бугай В.З., Білий Є.Л., Бугай А.В. Аналіз інвестиційних проектів: практикум для ст-ів ВНЗ. Київ : Кондор, 2017. 260 с
2. Білик М. Д., Беялов Т. Е. Фінансове планування на підприємстві : навчальний посібник. Київ : ПанТот, 2015. 435 с.
3. Білоусько В.С. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник. Видання. 4-те. Харків : Кондор. 2014. 423 с.
4. Богоявленська Ю.В. Проектний аналіз : навч.пос.для вузів. Київ : Конкорд, 2006. 336с.
5. Бутко М.П., Бутко І.М., Дітковська М. Ю. Менеджмент інвестиційної діяльності : підручник. Київ : ЦУЛ. 2018. 480 с.
6. Верба В.А., Гребешкова О.М. В 31 Проектний аналіз : слайд курс: навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 236 с.
7. Витрати на інновації промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності. Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/vut_ippni/vut_ippni_u.htm
8. Горлачук В.В., Коваленко О.Ю., Белінська С.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства : навчальний посібник. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 308 с.
9. Гриценко Л., Боярко І. Інвестиційний аналіз : навч. посіб.: Київ : ЦУЛ. 2019. 400 с.
10. Гудзь О.Є., Стецюк П.А. Інвестиційний менеджмент: Навчальний посібник. Київ : ДУТ 2019. 233с.
11. Гук О.В., Шендерівська Л.П., Мохонько Г.А. Інвестування інноваційної діяльності: начальний посібник для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 073 Менеджмент. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.
12. Гуткевич С.О., Смик Р.Ю., Занозовська О.Г. Пріоритети інвестиційної діяльності в сучасних умовах: монографія. Харків: Діса плюс, 2019. 172 с.

13. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.

14. Економіка підприємства: Підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. Київ : КНЕУ, 2000. 528 с.

15. Рекова Н.Ю., Підгора Є.О., Ровенська В.В., Латишева О.В., Гітіс Т.П., Єрфорт І.Ю., І.І. Смирнова, С.В. Касьянюк. Економічний аналіз : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Краматорськ : ДДМА, 2021. 200 с.

16. Єршова Н. Ю. Економічний аналіз : навч. Посібник. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2023. 190 с.

Режим доступу : <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/66910>.

17. Загородній А., Стадницький Ю. Менеджмент реальних інвестицій: Навчальний посібник. Київ : Знання, 2000. 209 с.

18. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики: підручник. Львів. Видавництво Львівської політехніки. 2018. С.280.

19. Зайцев О.В. Порівняльний аналіз застосування моделей оцінки ефективності інвестицій в інноваційні проекти (частина 1). Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 1. С. 99-110.

20. Зайцева І. Ю., Бормотова М. В. Інвестування: навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2017. 170 с

21. Закон України “Про господарські товариства” від 19 вересня 1991 року № 1576 // Все про бухгалтерський облік. 1999. 29 березня. С. 18 – 29.

22. Закон України «Господарський кодекс України» Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2672-VIII (2672-8) від 17.01.2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

23. Закон України «Податковий кодекс України» (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2725-VIII (2725-16) від 16.05.2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

24. Закон України «Про інвестиційну діяльність» (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2095-VIII (2095-8) від 08.06.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

25. Гук О.В. Інвестування інноваційної діяльності. Конспект лекцій : навч. посіб. для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування», за спеціальністю 073 «Менеджмент», освітньої програми «Менеджмент інвестицій та інновацій» другого (магістерського) рівня вищої освіти» / КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 622 Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 85 с. Режим доступу : <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/39750>

26. Ковшун Н.Е., Левун О.І. Аналіз та реалізація проектів : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2022. 350 с.

27. Кропельницька С.О., Цигилик І.І. Аналіз і розробка інвестиційних проектів: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 174 с.

28. Лактіонова О.А. Інвестування : навчальний посібник. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця: 2019. 256 с.

29. Литвин З. Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємства. Економічний аналіз. 2012.

30. Магопець, О.А., Шалімова Н.С., Черновол О.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. 2-ге вид., випр. та доп. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 230 с. Режим доступу : <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/13973>

31. Олейнікова Л., Череп А., Череп П. Управління ефективністю інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва : монографія. Київ : ЦП «Кондор». 2018. 276с.

32. Оцінювання інвестиційного потенціалу підприємства : дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / Арапов Олексій Сергійович ; Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2011. 219 арк.

33. Попова Н. В. Проектний аналіз : підручник. Харків : ХНАДУ, 2016. 175 с.

34. Полінкевич О.М., Шостак Л. В. Потенціал і розвиток бізнесу: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 592 с.
35. Шевченко-Перепьолкіна Р., Барсюкіна Н., Горбаченко С. Проектний аналіз : навч. посібник / за редакцією В. Карпова; Київ : Кондор, 2019. 324 с.
36. Стефанович Є.А. Інвестиційні проекти та джерела їх фінансування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №20. –С. 8 –12.
37. Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф., Захарчук О.В. Управління ефективністю інноваційно-інвестиційної діяльності в агробізнесі: монографія. [Київ : ННЦ «ІАЕ», 2021.](#) 224 с.
38. Дропа Я.Б. Фінансовий аналіз : навч. Посібник. Електрон. вид. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 238 с.
39. Лепейко Т.І., Миронова О.М., Кривобок К.В., Немашкало К.Р. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. 306 с.
40. Чорна М.В., Глухова С.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств: монографія. Харків : ХДУХТ, 2012. 210 с.
41. Шевчук В. Я., Рогожин П. С. Основи інвестиційної діяльності. Київ: Генеза, 2018. 266 с.
42. Школа І.М., Вдовічен А.А., Верстяк О.М., Соколюк О.В.. Інвестиційний менеджмент : навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ. 368 с.
43. Яковлев А. І. Проектний аналіз : підруч. для ВНЗ за напрямом «Економіка підприємства». Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : НТУ «ХП», 2015. 339 с.